

Stockholms
stad

Riktlinjer

Handläggning av ärenden
gällande ensamkommande
barn och unga

Innehåll

1	Inledning	6
1.1	Innehåll och avgränsningar	9
1.2	Läsanvisning	9
1.3	Begreppsförklaringar	10
2	Utsatthet och skydd	12
2.1	Ensamkommande barn som försvinner	12
2.2	Människohandel	12
2.3	Hedersrelaterat våld och förtryck	13
2.4	Polisanmälan	14
2.5	Behörighet att fatta beslut enligt LVU	14
2.6	Uppehållstillstånd för att medverka i brottsutredning	16
3	Migrationsverket och regionernas ansvar	17
3.1	Migrationsverkets ansvar	17
3.1.1	Anvisningar	18
3.1.2	Prövning av ansökan om uppehållstillstånd	19
3.2	Regionernas ansvar	20
4	Kommunernas ansvar	20
4.1	Ansvarig Kommun	20
4.1.1	Ankomstkommun	21
4.1.2	Anvisningskommun	21
4.1.3	Tillfällig anvisningskommun	22
4.2	Boende- placeringsformer	23
4.3	God man och särskilt förordnad vårdnadshavare	24
4.3.1	God man	24
4.3.2	Särskilt förordnad vårdnadshavare	25
4.4	Ensamkommande barns försörjning	26
4.5	Skola och förskola	28
4.5.1	Elevhälsa	28
4.6	Hälso- sjuk- och tandvård	28
4.7	Funktionsnedsättning	29

4.8	Socialtjänstens ansvar utifrån barnets status i uppehållsprocessen.....	30
4.8.1	<i>Barn som får avslag på ansökan om asyl .....</i>	<i>30</i>
4.8.2	<i>Åldersuppskrivning.....</i>	<i>30</i>
4.8.3	<i>Inför att barnet bli 18 år .....</i>	<i>31</i>
4.8.4	<i>Unga som är asylsökande eller massflyktingar.....</i>	<i>31</i>
4.8.5	<i>När barn eller unga får uppehållstillstånd.....</i>	<i>32</i>
4.8.6	<i>Familjeåterförening.....</i>	<i>32</i>
4.8.7	<i>Barn som saknar tillstånd att vara i Sverige .....</i>	<i>33</i>
5	Statlig ersättning för mottagandet.....	36
5.1	Allmänt om ersättningssystemet	36
5.2	Exempel på ersättningar	36
5.2.1	<i>Ersättning till ankomstkommunen .....</i>	<i>36</i>
5.2.2	<i>Dygnsschablon.....</i>	<i>37</i>
5.2.3	<i>För barn som är placerade i familjehem hos särskilt förordnad vårdnadshavare.....</i>	<i>37</i>
5.2.4	<i>Faktisk vårdkostnad .....</i>	<i>38</i>
5.2.5	<i>Kostnader för försörjningsstöd .....</i>	<i>38</i>
6	Sekretess	39
7	Socialtjänsten i Stockholms stad – ensamkommande barn och unga.....	40
7.1	Utsatthet och skydd.....	40
7.2	Ansvarsfördelning.....	41
7.3	Placeringsformer	41
7.4	God man och SFV.....	42
7.4.1	<i>God man.....</i>	<i>42</i>
7.4.2	<i>Särskilt förordnad vårdnadshavare .....</i>	<i>43</i>
7.5	Förskola och skola	45
7.6	Hälso-sjuk- och tandvård.....	46
7.7	Förbereda ensamkommande barn och unga inför ett självständigt liv	47
7.8	Övergripande om statlig ersättning till Stockholms stad.....	47
7.8.1	<i>Rutin för att anmäla fortsatt ansvar när ett ensamkommande barn bli 18 år .....</i>	<i>48</i>
8	Handläggningsprocessen i Stockholms stad.....	50

8.1	Vid ankomst.....	51
8.2	Vid anvisning	53
8.3	När barnet saknar tillstånd att vara i Sverige	58
1	Inledning	6
1.1	Innehåll och avgränsningar	9
1.2	Läsanvisning	9
1.3	Begreppsförklaringar	10
2	Utsatthet och skydd.....	12
2.1	Ensamkommande barn som försvinner.....	12
2.2	Människohandel	12
2.3	Hedersrelaterat våld och förtryck	13
2.4	Polisanmälan.....	14
2.5	Behörighet att fatta beslut enligt LVU.....	14
2.6	Uppehållstillstånd för att medverka i brottsutredning	16
3	Migrationsverket och regionernas ansvar.....	17
3.1	Migrationsverkets ansvar	17
3.1.1	Anvisningar.....	18
3.1.2	Prövning av ansökan om uppehållstillstånd	19
3.2	Regionernas ansvar	20
4	Kommunernas ansvar.....	20
4.1	Ansvarig Kommun	20
4.1.1	Ankomstkommun.....	21
4.1.2	Anvisningskommun	21
4.1.3	Tillfällig anvisningskommun.....	22
4.2	Boende- placeringsformer	23
4.3	God man och särskilt förordnad vårdnadshavare	24
4.3.1	God man.....	24
4.3.2	Särskilt förordnad vårdnadshavare	25
4.4	Ensamkommande barns försörjning.....	26
4.5	Skola och förskola	28
4.5.1	Elevhälsa.....	28
4.6	Hälso- sjuk- och tandvård.....	28
4.7	Funktionsnedsättning	29

4.8	Socialtjänstens ansvar utifrån barnets status i uppehållsprocessen.....	30
4.8.1	Barn som får avslag på ansökan om asyl.....	30
4.8.2	Åldersuppskrivning.....	30
4.8.3	Inför att barnet bli 18 år.....	31
4.8.4	Unga som är asylsökande eller massflyktingar.....	31
4.8.5	När barn eller unga får uppehållstillstånd.....	32
4.8.6	Familjeåterförening.....	32
4.8.7	Barn som saknar tillstånd att vara i Sverige.....	33
5	Statlig ersättning för mottagandet.....	36
5.1	Allmänt om ersättningssystemet.....	36
5.2	Exempel på ersättningar.....	36
5.2.1	Ersättning till ankomstkommunen.....	36
5.2.2	Dygnsschablon.....	37
5.2.3	För barn som är placerade i familjehem hos särskilt förordnad vårdnadshavare.....	37
5.2.4	Faktisk vårdkostnad.....	38
5.2.5	Kostnader för försörjningsstöd.....	38
6	Sekretess.....	39
7	Socialtjänsten i Stockholms stad – ensamkommande barn och unga.....	40
7.1	Utsatthet och skydd.....	40
7.2	Ansvarsfördelning.....	41
7.3	Placeringsformer.....	41
7.4	God man och SFV.....	42
7.4.1	God man.....	42
7.4.2	Särskilt förordnad vårdnadshavare.....	43
7.5	Förskola och skola.....	45
7.6	Hälsa-sjuk- och tandvård.....	46
7.7	Förbereda ensamkommande barn och unga inför ett självständigt liv.....	47
7.8	Övergripande om statlig ersättning till Stockholms stad.....	47
7.8.1	Rutin för att anmäla fortsatt ansvar när ett ensamkommande barn bli 18 år.....	48
8	Handläggningsprocessen i Stockholms stad.....	50

8.1	Vid ankomst.....	51
8.2	Vid anvisning.....	53
8.3	När barnet saknar tillstånd att vara i Sverige	58

1 Inledning

Dessa riktlinjer riktar sig till chefer och handläggare som arbetar i Stockholms stads socialtjänst med myndighetsutövning avseende ensamkommande barn och unga. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i arbetet samt bidra till en likställd handläggning för målgruppen.

Grunden för det kommunala mottagandet av ensamkommande barn är den så kallade normaliseringsprincipen.¹ Det innebär att alla barn som vistas i Sverige så långt möjligt ska omfattas av samma sociala omvårdnadssystem. Ensamkommande barn omfattas av samma regelverk när det gäller skydd och stöd som andra minderåriga. Samtidigt behöver socialtjänsten ta hänsyn till den specifika situation som ensamkommande barn befinner sig i samt regelverk som specifikt påverkar ensamkommande barns villkor.

I dessa riktlinjer beskrivs främst vad som specifikt rör ensamkommande barn och unga och ska därför ses som ett komplement till följande riktlinjer i Stockholms stad (gäller oavsett version):

- Riktlinjer för familjehemsvård för barn och unga.
- Riktlinjer för handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen
- Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst
- Riktlinjer om stadsdelsnämndernas ärendeansvar
- Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
- Riktlinjer för Handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning

---

¹ Prop. Mottagande av ensamkommande barn 2005/06:46 s. 41

I dessa riktlinjer förekommer hänvisningar till följande handböcker utgivna av Socialstyrelsen:

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten (2020)
- Handläggning och dokumentation - Handbok för socialtjänsten (2023)
- LVU - Handbok för socialtjänsten (2023)
- Placerade barn och unga – Handbok för socialtjänsten (2023)
- Utredda barn och unga – Handbok för socialtjänsten (2023)
- Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare – EU/EES-medborgares rätt till socialt bistånd, Möjligheter och ansvar i mötet med EU/EES- medborgare i utsatta förhållanden, Ansvar för barn och unga (2020)
- Barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta - vägledning för socialtjänsten (2019)
- Barn i internationell människohandel och exploatering - vägledning för socialtjänsten (2018)

Föreskrifter är rättsligt bindande medan allmänna råd är rekommendationer. Inom Stockholms stad ska dock även de allmänna råden följas. Följande föreskrifter och allmänna råd omnämns i dessa riktlinjer:

HSLF-FS 2019:19	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet
MIGRFS 2023:4	Migrationsverkets föreskrifter om mottagande av asylsökande m.fl. Migrationsverket (2023)
MIGRFS 2023:13	Migrationsverkets föreskrifter om statlig ersättning för asylsökande m.fl.
MIGRFS 2023:14	Migrationsverkets föreskrifter om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m.
SOSFS 2014:6	Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller barn och unga. HSLF-FS 2023:23 Socialstyrelsens kungörelse om ändring i allmänna råden (SOSFS 2014:6) om handläggning av ärenden som gäller barn och unga.
SOSFS 2011:11	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökning av asylsökande m.fl. Socialstyrelsens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 2011:11) om hälsoundersökning av asylsökande m.fl.
SOSFS 2012:11	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende. Ändrad: HSLF-FS 2019:25

Följande lagar och förordningar berörs i dessa riktlinjer:

- brottsbalken (1962:700), BrB
- förordningen (2022:1008) om anvisning av en kommun som ska ordna boende för vissa utlänningar
- förordningen (2008:347) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m. fl.
- förordningen (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl., asylersättningsförordningen
- förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, NyErsF
- förvaltningslagen (2017:900), FL
- föräldrabalken (1949:381), FB
- lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå, gymnasielagen
- lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor
- lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen
- lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn, Lgeb.
- lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet
- lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m. fl.
- lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., LMA
- lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning, bosättningslagen
- lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU
- offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL
- skollagen (2010:800)
- socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB
- socialtjänstlagen (2001:453), SoL.
- socialtjänstförordningen (2001:937), SoF
- utlänningslagen (2005:716), UtL.

I avsnitt 2.5 hänvisas också till:

- lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention
- rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000, Bryssel II-förordningen.

Ytterligare vägledning kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan också hittas i prejudicerande domar.

1.1 Innehåll och avgränsningar

Följande grupper av ensamkommande barn och unga inkluderas i dessa riktlinjer:

- barn och unga som är asylsökande
- barn och unga som varit asylsökande och fått tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd
- barn och unga som är kvotflyktingar
- barn och unga som är massflyktingar
- barn som är papperslösa
- barn som är EU/EES- medborgare utan uppehållsrätt eller uppehållstillstånd

När beskrivning avser både barn som är papperslösa och barn som är EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt eller uppehållstillstånd omnämns dessa som:

- barn som saknar tillstånd att vara i Sverige

1.2 Läsanvisning

I kapitel två till sex beskrivs på en övergripande nivå vad som generellt gäller kring socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn och unga i Sverige.

Kapitel sju och åtta innehåller information rörande socialtjänstens handläggning av ensamkommande barn och unga som specifikt gäller i Stockholms stad.

I SoL används begreppet *socialnämnd* för ansvarig myndighet. För Stockholms stad gäller att *stadsdelsnämnderna* ansvarar för de verksamheter som rör enskilda inom individ- och familjeomsorg, äldre- och funktionshinderomsorg. I kapitel två till sex används *socialnämnd* och i kapitel sju och åtta används begreppet *stadsdelsnämnd* när politisk nivå avses. Genomgående i riktlinjerna används begreppet *socialtjänst* när tjänstemannanivå avses.

I riktlinjerna finns flera olika hänvisningar kopplade till respektive avsnitt:

- I den löpande texten anges hänvisning främst till ett annat avsnitt i dessa riktlinjer.
- I syfte att underlätta läsningen anges fotnoter i den löpande texten för att ange källor eller annan relevant information.
- Hänvisningar under respektive avsnitt i riktlinjerna används när läsaren behöver läsa vidare för att få en heltäckande beskrivning eller när det finns mer information att fördjupa sig i på området.

1.3 Begreppsförklaringar

Med *ensamkommande barn* avses enligt 1 b § LMA barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare. Med att en vuxen person trätt i föräldrarnas ställe menas att personen på grund av lagen eller sedvänjan i den stat där barnet senast hade hemvist har ställning som vårdnadshavare för barnet. Med *ensamkommande unga* avses i dessa riktlinjer personer som kommit till Sverige som ensamkommande barn och som har fyllt 18 men inte 21 år. Ensamkommande barn eller unga som själva är föräldrar omfattas av samma regler som andra ensamkommande barn och unga. Barn till ensamkommande barn eller unga omfattas inte av dessa regler om de inte är skilda från sina föräldrar. Högsta förvaltningsdomstolen har slagit fast att ett ensamkommande barn upphör att vara ett ensamkommande barn när en förälder eller någon annan vuxen person som trätt i förälders ställe, anlänt till Sverige och faktiskt tagit hand om barnet, eller fått vårdnaden överflyttad till sig genom rättens beslut.²

En *kvotflykting* är en person som har flytt från sitt land och som har blivit utvald av FN:s flyktingorgan UNHCR för att få flytta till ett annat land för vidarebosättning. UNHCR presenterar enskilda eller grupper av flyktingar för länder som tar emot kvotflyktingar. I Sverige är det Migrationsverket som avgör om flyktingarnas skyddsskäl överensstämmer med bestämmelser i UtlL, och fattar beslut om uppehållstillstånd. När en kvotflykting har fått tillstånd att komma till Sverige anvisar Migrationsverket en kommun som ska ta emot personen.

En *massflykting* är en person som omfattas av det s.k. massflyktingsdirektivet.³ Reglerna är även inskrivna i den svenska UtlL. En person som i enlighet med direktivet överförs till eller tas emot i Sverige skall ges ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Tillfälligt skydd i en massflyktssituation förekommer bara om EU har beslutat att alla som flytt från ett visst område ska få tillfälligt skydd oavsett var i EU de befinner sig.

Barn som befinner sig i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning omnämns i dessa riktlinjer som *barn som är papperslösa*.

---

² Högsta förvaltningsdomstolen (HD) dom 2016-04-29 i mål nr 2262-15

³ Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta.

För att en EU/EES-medborgare ska ha rätt att vistas i Sverige i upp till tre månader krävs endast att hen kan visa upp ett nationellt id-kort eller pass. En unionsmedborgare kan enligt UtL avvisas från Sverige under de tre första månaderna om hen visar sig utgöra en orimlig belastning för biståndssystemet enligt socialtjänstlagen.⁴ I det fall en EU/EES-medborgare har uppehållstillstånd beslutat av Migrationsverket eller uppehållsrätt enligt vissa kriterier som ska vara uppfyllda, har hen rätt att fortsätta vistas i Sverige efter dessa tre månader. Om den enskilde inte uppfyller dessa krav saknar personen tillstånd att vistas i landet.

---

⁴ Prop. 2005/06:77 s 193: Genomförande av EG-direktiven om unionsmedborgares rörlighet inom EU och om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning

2 Utsatthet och skydd

En anmälan som rör ett barn medför att socialtjänsten enligt 11 kap. 1 a § första stycket SoL ska göra en bedömning av om det föreligger behov av omedelbart skydd. Vidare ska socialtjänsten alltid inleda en utredning enligt 11 kap 1 § SoL när anmälan avser ett ensamkommande barn.⁵ Behovet av skydd kan behöva övervägas vid flera tillfällen under den tid barnet är aktuellt för utredning eller insats. Vid skyddsbedömning avseende ensamkommande barn behöver socialtjänsten vara uppmärksam på riskfaktorer som tyder på att barnet kan avvika eller försvinna eller om det finns indikationer på att barnet är utsatt för människohandel eller hedersförtryck.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Utredda barn och unga – Handbok för socialtjänsten (2023)

2.1 Ensamkommande barn som försvinner

Det händer att ensamkommande barn avviker efter att de har gett sig till känna eller ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. Kunskapen om vad som händer med de försvunna barnen är begränsad, men Barnombudsmannen pekar i en rapport på att det förekommer att de utsätts för människohandel.⁶

Det kan behöva göras en anmälan till polisen om att ett barn har försvunnit. Barnet kan då bli efterlyst nationellt. En anmälan om försvunnen person kan göras av den gode mannen eller, efter sekretessprövning, av socialtjänsten.

Socialtjänstens skyldighet att slutföra en utredning som inletts enligt 11 kap. 1 § SoL gäller även om barnet byter vistelseort eller när det är okänt var barnet befinner sig. Hur länge socialtjänsten kan avvakta med att avsluta ärendet i dessa fall får avgöras efter en individuell bedömning i varje enskilt fall.

Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)

2.2 Människohandel

Ensamkommande barn riskerar i högre grad än andra att utsättas för människohandel. Människohandel för sexuella ändamål är den

⁵ Prop. 2005/06:46 s. 20, 48-49 Mottagande av ensamkommande barn

⁶ Ensamkommande barn som försvinner. Barnombudsmannen, 2017

vanligast förekommande formen av människohandel i Sverige, sett till antal ärenden identifierade av myndigheter. Barn kan också utnyttjas genom människohandel för andra ändamål, genom att exempelvis tvingas tigga eller stjäla. Tecken på att ett barn är utsatt för människohandel kan exempelvis vara att barnet saknar identitetshandlingar eller uppger falska identitetsuppgifter eller att vuxna som uppger sig ha släktskap till barnet vill hämta barnet.⁷

Jämställdhetsmyndigheten ska på nationell nivå samordna arbetet mot människohandel och står bakom en hjälptelefon dit socialtjänsten kan ringa för konsultation kring frågor om människohandel. Kopplat till jämställdhetsmyndigheten finns även regionkoordinatorer som kan ge stöd till socialtjänsten vid frågor rörande människohandel.⁸

Om socialtjänsten misstänker att den identitet som barnet eller en vuxen som påstår att hen är anhörig till barnet uppger inte är korrekt kan socialtjänsten, förutsatt att en utredning enligt 11 kap 1 och 2 § pågår, kontakta hemlandets sociala myndigheter för att inhämta information om barnets och vårdnadshavarnas identitet. Det aktuella landets ambassad eller konsulat samt utrikesdepartementets (UD) konsulära enhet kan rekommendera kontaktvägar alternativt förmedla kontakt med hemlandets sociala myndigheter.⁹

- Barn i internationell människohandel och exploatering - Vägledning för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2018)
- Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare – EU/EES-medborgares rätt till socialt bistånd, Möjligheter och ansvar i mötet med EU/EES- medborgare i utsatta förhållanden, Ansvar för barn och unga. Socialstyrelsen (2020)

2.3 Hedersrelaterat våld och förtryck

Var uppmärksam på att erfarenheter av olika hedersstrukturer kan förekomma och att en del barn kan bära på upplevelser av, eller vara utsatta för, hedersrelaterat våld och förtryck. Utsattheten kan exempelvis innebära att barnet blir kontrollerat och begränsat eller utsatt för våld. Det finns också en risk för att barnet blir fört utomlands för barn- och tvångsäktenskap. Det kan även innebära att barnet riskerar att bli utsatt för könsstympning.¹⁰ Länsstyrelsen Östergötland arbetar på uppdrag av regeringen mot hedersrelaterat

⁷ Handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution. Socialförvaltningen, Stockholms stad (2021)

⁸ Jämställdmyndighetens hemsida: [Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldetsmyndigheten.se\)](https://www.jamstalldetsmyndigheten.se)

⁹ Enheten för konsulära ärenden på UD, hemsida: [Kontakta UD i konsulära ärenden - Regeringen.se](https://www.konsularen.se)

¹⁰ Ensamkommande barn i nätverkshem. Rädda Barnen 2019

våld och förtryck och driver bland annat en stödtelefon dit socialtjänsten kan ringa för konsultation avseende frågor om heder.¹¹

Den 1 juli 2020 infördes bestämmelser rörande utreseförbud i LVU. Utreseförbud kan meddelas om det finns en påtaglig risk för att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse eller könsstympas. Möjligheten att meddela utreseförbud är inte beroende av om möjligheten till frivilliga insatser först har uttömts av socialtjänsten.

- Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära Relationer Stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård. Socialstyrelsen (2021)
- Socialstyrelsens meddelandeblad Nr 4/2020 Utreseförbud och barnäktenskapsbrott m.m. – Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (2020)
- Barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta - vägledning för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2019)

2.4 Polisanmälan

Sekretessbrytande bestämmelser i 10 kap. 21 § OSL ger socialnämnden möjlighet att anmäla misstanke om brott som riktas mot barn när det är fråga om brott som avses i 3, 4 eller 6 kap., BrB (dvs. brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid eller sexualbrott) eller lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor. Socialtjänstens ansvar för att beakta risken för brottsutsatthet samt att erbjuda stöd till brottsutsatta omfattar även ensamkommande unga.

2.5 Behörighet att fatta beslut enligt LVU

Socialnämnden har genom bestämmelsen i 5 kap. 1 § SoL ett tydligt ansvar för att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa. LVU kompletterar SoL i situationer när frivilliga insatser inte är möjliga.

Bryssel II förordningen samt 1996 års Haagkonvention innehåller bestämmelser om vilket lands myndigheter som är behöriga att vidta åtgärder till skydd för barn under 18 år.

Huvudregeln är att det är myndigheter och domstolar i det land där barnet har sin hemvist som är behöriga att vidta åtgärder till skydd för barn. När ett barn med internationell anknytning bedöms vara i

---

¹¹Länsstyrelsen Östergötlands hemsida för information kring heder: [Startsida - Hedersförtryck \(hedersfortryck.se\)](#)

behov av skydd enligt LVU behöver nämnden ta ställning till frågan om barnets hemvist. Om den unge bedöms ha hemvist i Sverige har socialnämnden och domstolarna behörighet att fatta beslut om beredande av vård enligt LVU.

För ensamkommande barn som är kvotflyktingar är följaktligen svenska myndigheter och domstolar behöriga att fatta beslut om beredande av vård enligt LVU.

I Bryssel II-förordningen och i 1996 års Haagkonvention anges omständigheter som medger undantag från huvudregeln och i vissa fall kan svenska domstolar och myndigheter vara behöriga att fatta beslut om barnet trots att barnet inte har sin hemvist i Sverige. Exempelvis är svenska myndigheter behöriga att fatta beslut till skydd för barn om barnet är flykting eller har fördrivits på grund av oroligheter i ursprungslandet. För barn under 18 år som är asylsökande eller massflyktingar gäller följaktligen att svenska myndigheter och domstolar är behöriga att fatta beslut om beredande av vård enligt LVU.

När det gäller ensamkommande unga som fyllt 18 men inte 21 år och som är massflyktingar eller asylsökande så är svenska myndigheter och domstolar inte behöriga att fatta beslut enligt LVU.

Om svenska domstolar eller myndigheter saknar behörighet att fatta beslut anges det både i Bryssel II-förordningen och i 1996 års Haagkonvention ett utrymme att vidta brådskande åtgärder för ett barn som vistas i landet. I syfte att klargöra att den som är under 18 år omedelbart kan omhändertas även då svenska domstolar inte är behöriga att fatta beslut om beredande av vård infördes nya bestämmelser i LVU som började gälla den 1 september 2019. I 6 a § LVU tydliggörs socialnämndens och domstolens möjlighet att ingripa i brådskande fall med interimistiska åtgärder i avvaktan att barnet kan tas om hand av sociala myndigheter i hemlandet. Bestämmelsen aktualiseras endast i de fall då en annan stat har bedömts behörig att avgöra frågan.

För frågor kring behörighet att fatta beslut enligt LVU kan socialtjänsten kontakta UD, enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden. UD fungerar som s.k. centralmyndighet i Sverige enligt både Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention och ska bl.a. bistå med att etablera kontakt och med samarbete mellan myndigheter i olika länder.¹²

---

¹² Enheten för konsulära ärenden på UD, hemsida: [Kontakta UD i konsulära ärenden - Regeringen.se](https://www.ud.se/om-ud/kontakt)

2.6 Uppehållstillstånd för att medverka i brottsutredning

Ett ensamkommande barn eller ung person som saknar tillstånd att vara i Sverige kan enligt 5 kap. 15 § UtL beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för minst sex månader för att medverka i en brottsutredning. Kriterierna för att ett sådant tillstånd ska kunna beviljas regleras och beskrivs i 5 kap 15 § UtL. Det finns också möjlighet att ansöka om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i 30 dagar för att ge personen betänketid för att kunna ta ställning till om han eller hon vill samarbeta i brottsutredningen. Från och med augusti 2022 har socialnämnden möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd för betänketid, om man misstänker att en person utan tillstånd att vistas i landet har utsatts för människohandel eller människoexploatering. En sådan ansökan görs till Migrationsverket. Om en person beviljats uppehållstillstånd för betänketid är det förundersökningsledaren som ansöker om uppehållstillstånd som bevisperson samt eventuell förlängning av tillståndet.¹³

- Migrationsverkets hemsida: [Migrationsverket](#)
- Socialstyrelsens meddelandeblad Nr 7/2023 (2023) - Ansöka om uppehållstillstånd för betänketid vid människohandel eller människoexploatering.

---

¹³ 5 kap 15 § fjärde stycket UtL. Samt prop.2021/22:186 s. 92 ff En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring.

3 Migrationsverket och regionernas ansvar

Socialnämnden har enligt 5 kap. 1 a § SoL en särskild skyldighet att samverka med andra samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. En god samverkan förutsätter kunskap om olika aktörers ansvarsområden. I detta kapitel beskrivs översiktligt Migrationsverkets och regionernas ansvar för ensamkommande barn och unga.

3.1 Migrationsverkets ansvar

Migrationspolitiken är i grunden ett statligt ansvarsområde. Migrationsverket ansvarar för mottagandet av vuxna asylsökande. Migrationsverket har huvudansvaret för mottagandet av vuxna skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet, men anvisar till kommuner som då får ansvaret för anskaffning och drift av boendet. Migrationsverket ansvarar fortsatt för utbetalning av dagersättning och särskilt bidrag enligt LMA. När det gäller ensamkommande barn tilldelas kommunerna det praktiska ansvaret för mottagandet genom att Migrationsverket anvisar en kommun. Migrationsverket administrerar ersättning till kommunerna för vissa kostnader för mottagandet. (Läs mer i avsnitt 5 och 5.1)

Sett till ensamkommande barn ansvarar Migrationsverket för myndighetsutövning inom ramen för LMA. Det innebär att Migrationsverket tar emot och svarar för prövningen av barnens ansökan om uppehållstillstånd, för återvändande och för frågor som rör bistånd enligt LMA i form av dagersättning respektive särskilt bidrag.¹⁴ Om det finns skäl att ifrågasätta att den sökande är under 18 år ska Migrationsverket så tidigt som möjligt göra en åldersbedömning och fatta ett tillfälligt beslut om personens ålder. Ett slutligt ställningstagande i fråga om sökandens ålder sker när Migrationsverket avgör ärendet om uppehållstillstånd. Migrationsverket ansvarar vidare för att ett offentligt biträde utses som kan företräda barnet vid prövningen av asylfrågan. För barn som är asylsökande eller massflyktingar ansvarar Migrationsverket för att uppgifter lämnas till berörd region för att barnet ska kallas till

---

¹⁴ Ensamkommande barn som är asylsökande eller massflyktingar har enligt bestämmelser i LMA vid behov rätt till dagersättning respektive särskilt bidrag från Migrationsverket. Dagersättningen ska användas till kläder, skor, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror (17 § LMA). Särskilt bidrag (18 § LMA) Särskilt bidrag kan utgå för angelägna behov som inte ryms inom dagersättningen och som är nödvändiga för en dräglig livsföring

hälsoundersökning enligt lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. (Läs mer i avsnitt 3.2 och 4.6)

Migrationsverket ska efterforska barnets vårdnadshavare under den tid en asylprocess pågår. Migrationsverket omfattas av skyldigheten att göra en anmälan till socialtjänsten vid misstanke om att ett barn far illa. Enligt Migrationsverkets egna rutiner ska en anmälan bl.a. göras om det framkommer uppgifter om att ett barn är gift eller om det finns misstanke om människohandel.

3.1.1 Anvisningar

Enligt LMA kan Migrationsverket anvisa alla kommuner att ta emot ensamkommande barn. Asylsökande ensamkommande barn ska anvisas så snart som möjligt efter det att barnet ansökt om asyl. Ensamkommande barn som är massflyktingar anvisas när Migrationsverket fattat beslut om tillfälligt uppehållstillstånd enligt massflyktingdirektivet.

Anvisningsmodellen som tillämpas för ensamkommande barn som är asylsökande eller massflyktingar innebär att så kallade utjämnande anvisningar är huvudregeln. Utjämnande anvisningar innebär att varje kommun tilldelas en viss andel av det totala antalet ensamkommande barn som anvisas under året. Anvisning görs till den kommun som vid tillfället har den lägsta måluppfyllelsen av sin fastställda andel. Anknytningsanvisning, det vill säga, när anvisningen görs till en kommun beroende på att barnet uppger att det finns en anknytningsperson, utgör undantag från denna huvudregel.

Sedan den 1 juli 2022 gäller förändringar i LMA som ger Migrationsverket möjlighet att anvisa även massflyktingar som inte är ensamkommande barn till en kommun som ska ordna boendet för dessa. Förändringen har medfört att en ny rutin för anvisning av ensamkommande barn som är massflyktingar införts. Rutinen gäller då ensamkommande barn ansöker om skydd enligt massflyktsdirektivet tillsammans med vuxen närstående anknytningsperson som bor på ett av Migrationsverkets boenden i avvaktan på att anvisas till en kommun. Om socialtjänsten i ankomstkommunen bedömer att det är till barnets bästa att bo med den närstående så anvisas barnet initialt till den kommun där Migrationsverkets anläggningsboende ligger, kommunen blir en tillfällig anvisningskommun.

Om socialtjänsten i den tillfälliga anvisningskommunen bedömer att det är till barnets bästa följer barnet med den närstående till den kommun som hen anvisas till. Den kommun som har anvisats att ordna boende åt den vuxna massflyktingen ska informera

Migrationsverket omgående när kommunen fått kännedom om att barnet och den närstående flyttat till kommunen. Migrationsverket upphäver då anvisningen avseende barnet till den tillfälliga anvisningskommunen och gör en ny anvisning till den kommun som anvisats den vuxna närstående anknytningspersonen. När socialtjänstens ansvar för en ung person som är massflykting avslutas när hen fyller 18 år, så ska hen så långt möjligt, anvisas på nytt till samma kommun.

Ensamkommande barn som är kvotflyktingar beviljas uppehållstillstånd och anvisas innan de anländer till Sverige. Det innebär att den anvisade kommunens ansvar för barnet inträder direkt när barnet anländer till Sverige. Ensamkommande barn som är kvotflyktingar omfattas av bosättningslagen. Lagen innebär att alla kommuner är skyldiga att efter anvisning ta emot och ordna bostad för nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd. Anvisningar av ensamkommande barn som är kvotflyktingar sker inte enligt anvisningsmodellen för ensamkommande barn. I stället sker anvisningarna utifrån årliga beslut om hur många nyanlända personer respektive kommun ska ta emot.¹⁵

3.1.2 Prövning av ansökan om uppehållstillstånd

Sverige är ansluten till Dublinförordningen. Det innebär att Sverige har ingått ett avtal med länder i Europa om vilket land som ska vara ansvarig för att pröva en asylansökan. Vid prövning av ansökan om uppehållstillstånd görs inledningsvis en ”Dublinkontroll”, för att se om den sökande tidigare har sökt eller fått asyl i ett annat EU- eller Schengenland. Denna utredning görs främst genom fingeravtryck på alla asylsökande som är över 14 år och kontroll av dessa i det för EU gemensamma fingeravtrycksregistret EURODAC.

Om Migrationsverket avslår ansökan om asyl kallar Migrationsverket barnet och den gode mannen till ett samtal. Vid samtalet lämnas information om skälet till avslaget och att barnet inte kan söka asyl i något annat land i Europa (Dublinförordningen). Beslutet kan överklagas till Migrationsdomstolen och som sista instans Migrationsöverdomstolen. För att Migrationsöverdomstolen ska pröva ett mål behövs prövningstillstånd.

För personer som omfattas av massflyktingdirektivet krävs i princip ingen individuell prövning för att besluta om tillfälligt skydd enligt

---

¹⁵ Migrationsverket beräknar hur många nyanlända som har behov av bosättning i en kommun under det kommande kalenderåret och lämnar underlag till regeringen som fattar beslut om länstal - fördelning av nyanlända med uppehållstillstånd på länsnivå. Länsstyrelsen beslutar om kommunal – fördelning mellan kommunerna i länet.

massflyktingdirektivet.¹⁶ Den som får uppehållstillstånd som massflykting omfattas av LMA.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Migrationsverkets föreskrifter (MIGRFS 2023:4) om mottagande av asylsökande m.fl. Migrationsverket (2023)
- Migrationsverkets hemsida: [Migrationsverket](#)

3.2 Regionernas ansvar

Enligt 5 § lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. har ensamkommande barn rätt till samma hälso- och sjukvård samt tandvård som andra barn.

Ensamkommande unga som är 18 år eller äldre och som är asylsökande, massflyktingar eller som saknar tillstånd att vara i landet ska erbjudas vård – inklusive tandvård – som inte kan anstå, mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning. Unga som har uppehållstillstånd har rätt till samma hälso- och sjukvård samt tandvård som andra unga.

Ensamkommande barn ska enligt 7 § lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. erbjudas en hälsoundersökning i anslutning till att de anländer till Sverige. Regionerna är skyldiga att erbjuda sådana hälsoundersökningar.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:11) om hälsoundersökning av asylsökande m.fl., Socialstyrelsen (2011)

4 Kommunernas ansvar

Flera aktörer i en kommun har ansvar för ensamkommande barn och unga och behöver samverka för barnets bästa. I detta kapitel beskrivs framförallt socialtjänstens ansvar för målgruppen. För att tydliggöra ansvarsfördelning beskrivs även översiktligt skolans, förskolans och överförmyndarens ansvar.

4.1 Ansvarig Kommun

Kommunernas ansvar för ensamkommande barn som är asylsökande eller massflyktingar är uppdelat på ankomstkommuner

---

¹⁶ Personer som har begått vissa brottsliga handlingar (till exempel krigsbrott eller annat grovt brott) eller utgör ett hot mot Sveriges säkerhet, kan inte få uppehållstillstånd enligt massflyktingdirektivet.

respektive anvisningskommuner. Barn som är massflyktingar och som kommer tillsammans med en vuxen anknytningsperson kan även anvisas till en så kallad tillfällig anvisningskommun. Barn som är kvotflyktingar kommer direkt till den kommun som anvisats av Migrationsverket. (Läs mer i avsnitt 3.1.1)

När det gäller ensamkommande barn som saknar tillstånd att vara i Sverige så ansvarar vistelsekommunen för att utreda barns behov av stöd och skydd samt för insatser och uppföljning.

4.1.1 Ankomstkommun

I anslutning till att ett ensamkommande barns ansökan om asyl registreras anvisar Migrationsverket barnet till en kommun. Ensamkommande barn som är massflyktingar anvisas när Migrationsverket fattat beslut om tillfälligt skydd enligt massflyktingdirektivet. Innan barnet anvisas ansvarar socialtjänsten i ankomstkommunen för att inleda en utredning av barnets behov av stöd och skydd enligt 11 kap. 1 § SoL samt för att ordna tillfälligt boende. I bedömningen av behov av skydd är det viktigt att risken för att barnet avviker eller för att barnet är utsatt för brott eller hedersförtryck beaktas (läs mer i avsnitt 2, 2.1, 2.2 och 2.3)

Migrationsverket har som målsättning att fatta beslut om anvisning inom en till tre dagar, varför utrymmet för ankomstkommunen att göra en bedömning utöver behovet av omedelbart skydd är begränsat. Om vistelsen i ankomstkommunen inte blir kortvarig behöver socialtjänsten noga följa upp placeringen. Socialtjänsten i ankomstkommunen kan avsluta utredningen när barnet anvisats till en anvisningskommun och som då övertar ansvaret för barnet.

4.1.2 Anvisningskommun

Anvisningskommunens ansvar för ensamkommande barn som är asylsökande eller massflyktingar gäller omgående från det datum som anges i Migrationsverkets beslut, dvs. även innan barnet har anlänt till kommunen. När det gäller ensamkommande barn som är kvotflyktingar inträder anvisningskommunens ansvar direkt när barnet anländer till Sverige. Om barnet tar sig till en annan kommun är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta insatser. Anvisningskommunen behöver se till att barnet kommer tillbaka till det boende där hen ska bo.

Socialtjänsten i anvisningskommunen ska inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. Liksom i ankomstkommunen ska risken för att barnet avviker eller är utsatt för brott eller hedersförtryck uppmärksammas i skyddsbedömningen (läs mer i avsnitt 2, 2.1, 2.2 och 2.3) Den fortsatta utredningen syftar till att bedöma barnets

behov av ett långsiktigt boende och vilka insatser i övrigt som barnet kan behöva för att barnets behov av stöd och skydd ska tillgodoses på lång sikt. Barnets behov av skydd kan behöva bedömas vid flera tillfällen under den tid barnet är aktuellt för utredning eller insats.

Från den 1 juni 2018 har möjligheten för en kommun som anvisats att ta emot ett ensamkommande barn som är asylsökande eller massflykting att placera barnet i en annan kommun begränsats. Det har skett genom ändringar i LMA och ett förtydligande i 2 kap. 1 § tredje stycket SoL. Av 3 § tredje stycket LMA framgår att en kommun som har anvisats att ta emot ett asylsökande ensamkommande barn får placera barnet i ett boende i en annan kommun endast om:

1. kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen,
2. placeringen sker med stöd av LVU eller med stöd av SoL i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller
3. det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl.

När det gäller barn som har uppehållstillstånd enligt massflyktingdirektivet så omfattas de av bestämmelserna i LMA och denna begränsning gäller även för dem. Tidigare asylsökande ensamkommande barn som har uppehållstillstånd omfattas inte av bestämmelserna i LMA och berörs därför inte av begränsningarna avseende placering i annan kommun.

Enligt 6 kap. 6 a § SoL ska socialtjänsten som vill placera ett barn i en annan kommun samråda med socialtjänsten i den andra kommunen innan beslut fattas. I lagtexten anges inga formkrav avseende en sådan överenskommelse.

4.1.3 Tillfällig anvisningskommun

Socialtjänsten i den tillfälliga anvisningskommunen har ansvar för barnet på motsvarande sätt som i anvisad kommun (läs mer i avsnitt 3.1.1 och 4.1.2). Socialtjänstens ansvar i den tillfälliga anvisningskommunen gäller under flytten till anvisad kommun och fram till att beslut om ny anvisning fattats.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2023)
- Handläggning och dokumentation - Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2023)
- Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare – EU/EES-medborgares rätt till socialt bistånd, Möjligheter och ansvar i mötet med EU/EES- medborgare i utsatta förhållanden, Ansvar för barn och unga. Socialstyrelsen (2020)
- SKR:s PM Placering av ensamkommande barn i en annan kommun (2018)
- Migrationsverkets hemsida: [Migrationsverket](#)

4.2 Boende- placeringsformer

Innan socialtjänsten fattar beslut avseende placering ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL göras. Vilken placeringsform som ska beviljas beror på det enskilda barnets behov av stöd och skydd. Följande placeringsformer kan vara aktuella vid placering av ensamkommande barn och unga:

- jourhem
- behandlingsverksamhet med familjeboende (behandlingsfamilj),
- Hem för vård eller boende (HVB)
- särskilda ungdomshem (12§ hem)
- stödboende
- familjehem

Om barnet har en nära anhörig i Sverige ska socialtjänsten överväga om barnet kan placeras där under tiden som socialtjänsten utreder barnets behov och var barnet ska placeras på längre sikt. En tillfällig placering i nätverket förutsätter att barnet känner familjen väl sedan tidigare, att hemmet är lämpligt att vistas i och att socialtjänsten bedömer att det är till barnets bästa att placeras där. Vid tillfällig placering i barnets nätverk finns inte samma krav på utredning som vid en stadigvarande placering i familjehem, men socialnämnden ansvarar för att även ett sådant hem är lämpligt för barnet att vistas i. Om bedömningen är att ett boende hos en vuxen anhörig är till barnets bästa fattas beslut enligt 4 kap.1 § SoL om tillfällig placering i nätverket.

När barnets behov av stöd och skydd har utretts kan även familjehem vara en aktuell placeringsform. Ett familjehem i nätverket ska utredas på samma sätt som andra familjehem. När utredning kring barnets behov samt familjehemsutredning är klara bifogas dessa ett tjänsteutlåtande med förslag till att besluta om placering i familjehem för stadigvarande vård enligt 6 kap 6 § SoL.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Placerade barn och unga – Handbok för socialtjänsten (2023)
- Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänsten (2023)

4.3 God man och särskilt förordnad vårdnadshavare

4.3.1 God man

En god man för ett ensamkommande barn ska företräda barnet i både vårdnadshavarens och förmyndarens ställe. Det betyder att den gode mannen har rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets angelägenheter, såväl personliga som ekonomiska och rättsliga. Enligt Lgeb ska en god man förordnas för ensamkommande barn om det inte är uppenbart obehövt. Ett sådant särskilt skäl kan vara att barnet inom en kortare tid ska fylla 18 år och inte i övrigt är i behov av någon som kan träda i hans eller hennes förmyndares och vårdnadshavares ställe.¹⁷

Det är överförmyndaren i den kommun där barnet är placerat som är behörig att förordna en god man. Socialtjänsten i anvisad kommun anmäler behov av god man för ett ensamkommande barn till överförmyndaren. Överförmyndaren ansvarar för tillsyn och arvodering av gode män. Om ett ensamkommande barn omplaceras till en annan kommun kan överförmyndaren besluta att den gode mannen ska kvarstå om det är till barnets bästa. Ansvar för tillsyn av och arvodering för godmanskapet överförs då till överförmyndaren i den kommun där barnet placerats, detta administreras av överförmyndarförvaltningen. Om det finns hinder för att den gode mannen ska kvarstå exempelvis genom geografiskt avstånd kan överförmyndaren fatta beslut om att den gode mannens uppdrag ska upphöra. Socialtjänsten ska då meddela överförmyndaren i den kommun där barnet är placerat om behov av att en ny god man utses.

Överförmyndaren kan fatta beslut om att en god mans uppdrag ska upphöra bland annat vid följande situationer:

- när någon av barnets föräldrar eller någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe kommer till Sverige och är i stånd att utöva förmyndarskapet och vårdnaden.
- när en särskilt förordnad vårdnadshavare (SFV) utses för barnet.
- när ett barn varaktigt lämnar landet.

---

¹⁷ Prop. 2004/05:136 s. 49 Stärkt skydd för ensamkommande barn

- när det är uppenbart att god man inte behövs.
- när en god man missköter sitt uppdrag.

Om barnet fyller 18 år upphör den gode mannens förordnande utan särskilt beslut. Om barnet däremot efter åldersbedömning registreras som 18 år behöver överförmyndaren fatta ett formellt beslut om upphörande (läs mer i avsnitt 3.1 och 4.8.2)

En god man har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Om barnet har fortsatt behov av en god man, är den gode mannen skyldig att kvarstå till dess att en ny god man har förordnats.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Prop. Stärkt skydd för ensamkommande barn 2004/05:136. Regeringen (2005, uppdaterad 2015)

4.3.2 Särskilt förordnad vårdnadshavare

I anslutning till att ett ensamkommande barn får uppehållstillstånd eller när barnet är kvotflykting, så snart som möjligt efter ankomst, ska enligt 5 kap. 2 § SoF och 10 § Lgeb, socialnämnden väcka talan eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare (SFV) om inte särskilda skäl talar emot det. Ett sådant särskilt skäl kan vara att barnet inom en kortare tid ska fylla 18 år, då kan den gode mannen kvarstå tills barnet blivit myndig.¹⁸ Uppdraget som SFV liknar uppdraget som god man, förutom att en SFV är involverad i den långsiktiga planeringen för barnet och dess integration i det svenska samhället.

Det är socialnämnden i den kommun där barnet är placerat som är behörig att anmäla behov av eller väcka talan om behovet av en SFV i tingsrätten. Socialnämnden kan yrka att domstolen fattar ett interimistiskt beslut om SFV som gäller till dess att domstolen slutligt avgjort frågan.

Vid kännedom om att det behöver göras en ansökan eller anmälan om SFV ska socialnämnden inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL om barnets behov av ny vårdnadshavare. Barnets inställning till den som är tilltänkt som SFV ska inhämtas och redogöras för i utredningen. När det är möjligt ska även föräldrarnas inställning redogöras för.

En SFV ska ha goda kunskaper om hur det svenska samhället fungerar och behärska svenska språket. Hen ska även ha kunskap om barns och ungdomars behov i olika åldrar. Den tilltänkte SFV:s förekomst i polisens misstanke- och belastningsregister ska kontrolleras.

¹⁸ Prop. Stärkt skydd för ensamkommande barn 2004/05:136 s. 52-53

De skäl som oftast ligger till grund för ett förordnande av en SFV är att barnets föräldrar är varaktigt förhindrade att utöva vårdnaden om barnet (6 kap. 8 a § FB) eller att föräldrarna är avlidna (6 kap. 9 § FB).

Förordnandet som särskild vårdnadshavare upphör utan särskilt beslut när barnet fyller 18 år. Det upphör också om en domstol har beslutat att flytta över vårdnaden till föräldrarna. En SFV har vidare rätt att på egen begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Om en SFV vid utövandet av sitt uppdrag gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller av någon annan orsak inte längre är lämplig som vårdnadshavare, ska hen entledigas från uppdraget. Frågor om ändring i vårdnaden på denna grund prövas av rätten efter ansökan från socialnämnden.

Det finns inget lagstöd för att en SFV har rätt till ersättning i den del som avser vårdnaden av barnet, undantagsvis om den utsedda vårdnadshavaren samtidigt är familjehemsförälder. Endast för den del som avser förmyndarskapet finns stadgat om arvode i 12 kap. 16 § FB, här anges även att det är överförmyndaren som fattar beslut om arvode avseende förmyndarskapet.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Att utreda vårdnad om barn i vissa fall - Handbok för socialtjänsten. MFoF (2023)
- Socialstyrelsens hemsida: [Startsida - Socialstyrelsen](#)
- SKR:s hemsida: [SKR](#)

4.4 Ensamkommande barns försörjning

Ensamkommande barns huvudsakliga uppehälle ska tillgodoses inom ramen för placeringen. Vid behov har ensamkommande barn som är asylsökande eller massflyktingar rätt till dagersättning respektive särskilt bidrag från Migrationsverket (läs mer i avsnitt 3.1).

För barn under 16 år är det god man som ansöker om dagersättning och eventuellt särskilt bidrag för barnets räkning. Dagersättning kan vid behov betalas ut tills barnet får uppehållstillstånd.

Migrationsverket avslutar barnets konto en månad efter datum för uppehållstillståndet och därför är det viktigt att barnet tar ut eventuella kvarvarande pengarna innan dess. Om ersättningen enligt LMA från Migrationsverket inte räcker till det barnet behöver för vad som anses vara god vård enligt SoL kan socialtjänsten bevilja bistånd enligt 4 kap 1 § SoL.

För barn som har uppehållstillstånd betalar försäkringskassan ut barnbidrag till och med att barnet blir 16 år. Försäkringskassan

godkänner endast utbetalning av barnbidrag om barnet har en SFV. Om socialnämnden har placerat barnet i ett familjehem ska nämnden lämna en begäran till försäkringskassan för att bidrag ska betalas till familjehemsföräldern. Om barnet är placerat på HVB eller i jourhem kan socialtjänsten begära att kommunen ska få bidraget.

Ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd som studerar på gymnasiet kan få studiehjälp från Centrala studiestödsnämnden (CSN) till och med första halvåret det år hen fyller 20 år. Studiehjälpen består av studiebidrag och olika typer av extra bidrag. Från och med läsåret 2021/22 prövar CSN automatiskt om ett ensamkommande barn har rätt till svenskt studiebidrag. För extra bidrag krävs ansökan.¹⁹ För barn är det god man eller SFV som behöver ansöka om extra bidrag.

När en ensamkommande ung person mellan 18 till 20 år är fortsatt placerad enligt SoL eller LVU har den unge sin försörjning ordnad inom ramen för placeringen. Om placeringen upphör och den unge har ett eget boende, kan den unge ansöka om och vid behov beviljas försörjningsstöd. Det är också möjligt att efter individuell bedömning bevilja en ung person försörjningsstöd under den tid insats i form av placering i stödboende pågår. Syftet med ett sådant bistånd kan vara att erbjuda den unge stöd i att träna på att hantera sin privatekonomi.

Enligt 7 kap. 1 § FB har vårdnadshavare försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 18 år. Om barnet går i skolan efter denna tidpunkt är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst till dess barnet fyller 21 år. Ensamkommande unga med tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd som fyllt 18 men inte 21 år kan vid behov beviljas ekonomiskt bistånd för sitt uppehälle så länge de studerar.²⁰

För ensamkommande barn och unga kan i vissa fall barnpension och efterlevandestöd beviljas av pensionsmyndigheten till dess att barnet fyller 18 år eller, om den unge går i gymnasieskola eller motsvarande, som längst till juni månad det år hen fyller 20 år.²¹

Enlig LMA ansvarar Migrationsverket för försörjning för unga över 18 år som är asylsökande eller massflyktingar.

---

¹⁹ CSN:s hemsida: [Centrala studiestödsnämnden - CSN](#) under bidrag och lån, för din situation, utländsk medborgare, ny i Sverige, för dig som är flykting eller god man för ensamkommande barn

²⁰ Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1)

²¹ Pensionsmyndighetens hemsida: [Startsida | Pensionsmyndigheten](#)

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare – EU/EES-medborgares rätt till socialt bistånd, Möjligheter och ansvar i mötet med EU/EES-medborgare i utsatta förhållanden, Ansvar för barn och unga. Socialstyrelsen (2020)

4.5 Skola och förskola

Av skollagen framgår att ensamkommande barn som har uppehållstillstånd i Sverige har skolplikt. Barn som är asylsökande eller massflyktingar har inte skolplikt men de har samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn. Det är skolan i den kommun där barnet är placerat som ansvarar för att barnet får utbildning, från förskola till och med gymnasieskola. Barnet ska tas emot i skolan så snart det är lämpligt med hänsyn till barnets personliga förhållanden, det bör ske senast en månad efter barnets ankomst till Sverige.²² Det är god man eller SFV som anmäler barnet till skolväsendet i den kommun där barnet vistas.

Ensamkommande unga som är asylsökande eller massflyktingar och som har påbörjat sin utbildning på ett introduktionsprogram eller ett nationellt program i gymnasieskolan innan hen fyllde 18 år har rätt att fullfölja sin utbildning även efter sin 18-årsdag.

Papperslösa barn har enligt skollagen rätt att gå i skolan men ingen skolplikt. Rätten till skola gäller från förskoleklass till och med gymnasieskola förutsatt att gymnasiestudier påbörjades före 18 års ålder.

4.5.1 Elevhälsa

Ensamkommande barn som går i skolan har samma rätt till elevhälsans insatser som andra elever. Elevhälsans insatser omfattar exempelvis det allmänna vaccinationsprogrammet, allmänna hälsokontroller samt undersökning av syn och hörsel.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- SAMS Samverkan socialtjänst skola. Obruten skolgång för placerade barn och unga. Socialstyrelsen (2021)
- Skolverkets hemsida: [Skolverket](https://www.skolverket.se)

4.6 Hälso- sjuk- och tandvård

Enligt 11 kap 3 a § SoL ska socialtjänsten, om det inte är obehövt, underrätta regionen om att ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år ska erbjudas en hälsoundersökning i anslutning till

²² Enligt 4 kap. 1 a § skolförordningen, 2011:185

att vård utanför det egna hemmet inleds. Syftet med hälsoundersökningen är bland annat att ge underlag till socialtjänsten avseende barnets behov av hälso-sjuk- och tandvård. Ensamkommande barn omfattas alltså av två lagstiftningar när det gäller hälsoundersökningar, dels i samband med ankomst och dels i anslutning till placering. Syftet med hälsoundersökningarna är delvis olika (läs mer i avsnitt 3.2).

Som exempel på när socialtjänsten kan underlåta att ordna hälsoundersökning för ett barn eller en ung person som ska placeras anges i förarbetena att barnet eller den unge redan har genomgått en hälsoundersökning i samband med ankomsten till Sverige. Samtidigt framhålls att den hälsoundersökning som barnet eller den unge har genomgått i sådant fall behöver motsvara den hälsoundersökning som avses generellt för placerade barn och unga.²³

Forskning visar att ensamkommande barn och unga är utsatta för flera riskfaktorer för att utveckla psykisk ohälsa och social problematik.²⁴ Socialtjänsten ska i sin uppföljning av vården kontinuerligt uppmärksamma ensamkommande barns hälsa och eventuella behov av sjuk- eller tandvård.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Meddelandeblad 1/2020 om rätt till två hälsoundersökningar. Socialstyrelsen (2020)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet (HSLF-FS 2019:19). Socialstyrelsen (2019)

4.7 Funktionsnedsättning

För att kunna erhålla insatser enligt LSS, krävs att barnet är folkbokförd eller ska vara folkbokförd i kommunen. Den som är asylsökande, massflykting eller som saknar tillstånd att vara i Sverige har därför inte rätt till insatser enligt LSS. För att ett barn med funktionsnedsättningar som inte har rätt till insatser enligt LSS ska kunna få sina behov tillgodosedda kan vid behov insatser enligt SoL beviljas. Barn som fyllt 15 år kan själva ansöka om insatser enligt LSS. En sådan insats kan dock inte beviljas utan samtycke från SFV. När SFV ansöker om insats enligt LSS gäller att barn

²³ Prop. 2016/17:59 s. 35 Trygg och säker vård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

²⁴ Folkhälsomyndigheten. Regeringsuppdrag att kartlägga narkotikavanor bland ensamkommande barn och unga. Folkhälsomyndigheten (2017)

som fyllt 15 år och som förstår vad insatsen ska gälla och som kan uttrycka en vilja ska lämna samtycke till insatsen.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Socialstyrelsens meddelandeblad nr 3/2020 Rättsliga förutsättningar för barn och unga med funktionsnedsättning i migration. Socialstyrelsen (2020)

4.8 Socialtjänstens ansvar utifrån barnets status i uppehållsprocessen

4.8.1 Barn som får avslag på ansökan om asyl

Ett beslut om avvísning av ett barn under 18 år kan inte verkställas om det inte finns en betrodd mottagare i hemlandet. Socialtjänstens ansvar för barnet gäller tills dess att återvändandet är verkställt. Den gode mannens uppdrag kvarstår och barnet har rätt att fortsätta sin skolgång så länge barnet är kvar i landet. Barnets behov av känslomässigt stöd, struktur och rutiner i vardagen samt en aktiv fritid för att motverka känslor av meningslöshet, ångest och apati behöver uppmärksammas.

Ensamkommande barn och unga - Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)

4.8.2 Åldersuppskrivning

När Migrationsverket har skrivit upp ett barns ålder eller fattat ett tillfälligt beslut om ålder får detta inte automatiskt konsekvenser för nämndens beslut om insats eller överförmyndarens beslut om förordnade av god man. Socialtjänsten och överförmyndaren ska göra en självständig bedömning av barnets ålder men i denna bedömning väger Migrationsverkets åldersbedömning tungt, särskilt i de fall en medicinsk åldersbedömning gjorts.

I de fall domstolen efter överklagande har beslutat om inhibition gällande beslut om åldern bör ansvarig socialtjänst inte avsluta ärendet innan inhibitionen har upphävts. Om domstolen avslår yrkande om inhibition så fortsätter Migrationsverkets beslut att gälla. I dessa fall bör socialtjänsten kunna avsluta ärendet förutsatt att socialtjänstens bedömning om barnets ålder överensstämmer med Migrationsverkets. (Läs mer i avsnitt 3.1)

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Migrationsverkets hemsida: www.Migrationsverket.se

4.8.3 Inför att barnet bli 18 år

Om ett barn fått avslag på sin ansökan om asyl och 18-årsdagen närmar sig kallas hen till Migrationsverket för ett 18-årssamtal. Kravet på ett ordnat mottagande försvinner när ungdomen uppnår myndig ålder och Migrationsverket kan därmed påbörja en återvändandeprocess. I samband med 18-årsdagen upphör också den gode mannens uppdrag och ungdomen blir själv ansvarig för kontakten med Migrationsverket.

Socialtjänstens ansvar enligt 5 kap. 1 § SoL för att bedöma och tillgodose den unges behov av stöd i samband med att en placering avslutas gäller även när ansvaret för mottagandet övergår till Migrationsverket. Det kan exempelvis innebära att socialtjänsten ska säkerställa att den unge får information om vad som gäller kring boende, skola och ekonomi efter att socialtjänstens insatser avslutats.

- Ensamkommande barn och unga - Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Migrationsverkets hemsida: www.Migrationsverket.se

4.8.4 Unga som är asylsökande eller massflyktingar

Enligt bestämmelser i LMA är det Migrationsverket som har huvudansvaret för mottagandet av vuxna som är asylsökande eller massflyktingar. Ett barn som fyller 18 år eller som Migrationsverket efter åldersbedömning har registrerat som 18 år betraktas som vuxen i asylprocessen. Kommunens ansvar kvarstår om den unge har behov som inte kan tillgodoses inom ramen för LMA.

Migrationsverket har ett ansvar för att anpassa sitt mottagande till asylsökande med särskilda behov. (Läs mer i avsnitt 3.1 och 4.8.2). Migrationsverket har huvudansvaret för mottagandet av vuxna skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet, men anvisar till kommuner som då får ansvaret för anskaffning och drift av boendet. Migrationsverket ansvarar fortsatt för utbetalning av dagersättning och särskilt bidrag enligt LMA

Vid återvändandeprocessen förväntas en asylsökande ung person över 18 år att på egen hand planera sin återresa och ordna med resehandlingar. Saknas giltiga id-handlingar och resehandlingar kan den unge personen i många fall inte resa och blir därför kvar i Sverige. Vid ett frivilligt återvändande kan Migrationsverket hjälpa till med att boka hemresan.

4.8.5 När barn eller unga får uppehållstillstånd

När ett ensamkommande barn som är asylsökande får uppehållstillstånd innebär det att barnet inte längre omfattas av LMA. Socialtjänsten har därefter det yttersta ansvaret för barnets försörjning och även fortsättningsvis för barnets boende samt för eventuell efterforskning av familjemedlemmar. Möjligheten till statlig ersättning till kommunerna för mottagandet kvarstår. Om vården ska fortsätta efter att den unge blivit 18 år ska socialtjänsten i ansvarig kommun meddela Migrationsverket fortsatt ansvar för den unge. (Läs mer i avsnitt 5.2.2)

När ett ensamkommande barn beviljas uppehållstillstånd som gäller för minst ett år eller om barnet beviljats kortare uppehållstillstånd men kan antas visats i Sverige under minst ett år, ska barnet folkbokföras och få ett personnummer. När barnet fått personnummer kan barn över 16 år själva ansöka om ID-kort hos skatteverket, för yngre barn är det god man eller SFV som är behöriga att ansöka om ID-kort för barnets del.

Vidare ska socialnämnden i den kommun där barnet är placerat (vistas) väcka talan hos rätten om eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken, om inte särskilda skäl talar emot det (läs mer i avsnitt 4.3.2)

Socialnämnden har enligt 5 kap. 1 § tionde punkten SoL ansvar för att bedöma och tillgodose den unges behov av stöd och hjälp i samband med att en placering avslutas. Genomförandeplanen bör i god tid innan vården upphör kompletteras med uppgifter om hur barnet eller den unge ska förberedas för tiden efter att placeringen avslutats.²⁵ Socialtjänsten bör tillgodose den unges behov av stöd och hjälp med frågor om ekonomi och med att ordna bostad, studier eller arbete.

Unga som har fyllt 18 år kan ansöka om och beviljas insatser om de har ett fortsatt vårdbehov.

Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)

4.8.6 Familjeåterförening

Föräldrar som kommer till Sverige efter att ha beviljats uppehållstillstånd utifrån anknytning till ett ensamkommande barn omfattas inte av anvisningar enligt bosättningslagen utan kan välja

---

²⁵ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11). Socialstyrelsen, (2012)

vilken kommun de vill bosätta sig i. Om föräldrarna ansöker om bistånd i form av bostad och försörjningsstöd får socialtjänsten utreda och göra en bedömning av behovet i det enskilda fallet

Om föräldrar till ett ensamkommande barn anländer till Sverige och ansöker om asyl omfattas de av LMA. Även föräldrar som är massflyktingar omfattas av LMA. Föräldrar som är asylsökande eller massflyktingar ska då erbjudas plats på ett anläggningsboende av Migrationsverket, men har även möjlighet att själva ordna sitt boende. Föräldrar som får uppehållstillstånd enligt massflyktingdirektivet och inte har möjlighet att ordna bostad på egen hand, anvisas till en kommun som ska ordna boende. (Läs mer i avsnitt 3.1.1)

Inför att en eller båda föräldrarna anländer till Sverige behöver socialtjänsten tillsammans med barnet, god man eller SFV samt personal från boendet eller familjehemsföräldrarna planera inför återföreningen. Om det är möjligt kan socialtjänsten även kontakta föräldrarna i hemlandet. Socialtjänsten ska också informera barnet om vad som kommer att hända när föräldrarna kommer till Sverige. Barnet har inte något eget ansvar för planeringen eller faktisk hjälp till familjen.

I anslutning till att föräldrarna anländer aktualiseras socialtjänstens skyldighet att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL avseende barnets behov av stöd och skydd. I utredningen behöver socialtjänsten ta ställning till om barnet kan bo tillsammans med sina föräldrar och i sådant fall om barnet har behov av kompletterande insatser.

Om god man är tillsatt avslutas dennes uppdrag genom beslut av överförmyndaren i samband med att föräldrarna eller någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe anländer till Sverige och är i stånd att utöva förmynderskapet och vårdnaden. Om barnet har en SFV kan föräldrarna enligt 6 kap. 10 § FB ansöka om att återfå vårdnaden om barnet hos tingsrätten. Även socialnämnden har talerätt i denna fråga.

- Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020)
- Migrationsverkets hemsida www.Migrationsverket.se,

4.8.7 Barn som saknar tillstånd att vara i Sverige

Kommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 1 § SoL omfattar även personer som saknar tillstånd att vara i Sverige. Vidare gäller socialtjänstens särskilda ansvar för barn enligt 5 kap. 1 § SoL även de barn som saknar tillstånd att vara i Sverige.

När det gäller barn som saknar vårdnadshavare i Sverige och som ger sig till känna eller aktualiseras på annat sätt, ska socialtjänsten alltid inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.²⁶ I bedömningen av vad som är acceptabla respektive oacceptabla levnadsförhållanden för ett barn ska det inte göras någon skillnad mellan barn som saknar tillstånd att vistas i landet och andra barn.

Barn som saknar tillstånd att vara i Sverige löper stor risk att inte få det skydd, den hjälp och särskilda omvårdnad som alla barn behöver och har rätt till. Ensamkommande barn som saknar tillstånd att vara i landet är en särskilt utsatt grupp och riskerar även i högre grad än andra att utsättas för människohandel (läs mer i avsnitt 2.2)

Alla länder som erkänner barnkonventionen har förbundit sig att göra sitt yttersta för att respektera och uppfylla barnets rättigheter. Detta medför att socialtjänstens insatser i många fall behöver inriktas på att hjälpa barnet att återförenas med sina familjemedlemmar i hemlandet.²⁷ Det är viktigt att socialtjänsten i samband med efterforskning av familjemedlemmar är observant på om barnet varit utsatt för våld eller övergrepp i hemmet.

Om barnet saknar identitetshandlingar eller om socialtjänsten misstänker att de identitetshandlingar som uppvisas är falska kan socialtjänsten, förutsatt att en utredning enligt 11 kap 1 och 2 §§ SoL pågår, kontakta hemlandets sociala myndigheter för att inhämta information om barnets och vårdnadshavarnas identitet. Det aktuella landets ambassad eller konsulat samt UD:s konsulära enhet kan rekommendera kontaktvägar alternativt förmedla kontakt med hemlandets sociala myndigheter.²⁸ Falska identitetshandlingar kan vara tecken på att barnet är utsatt för människohandel. (läs mer i avsnitt 2.2)

Socialtjänsten kan anmäla behov av en god man hos överförmyndaren i den kommun där barnet vistas som då kan fatta beslut.

När en återförening med familjemedlemmar i hemlandet inte är möjlig kan det bli aktuellt att ta ställning till om barnets behov av stöd och skydd kan tillgodose genom myndigheter i hemlandet vid ett återvändande. Inför ett sådant ställningstagande behövs en dialog med hemlandets sociala myndigheter.

---

²⁶ Prop. 2005/06:46 s. 20, 48-49 Mottagande av ensamkommande barn

²⁷ Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare – EU/EES medborgares rätt till socialt bistånd, Möjligheter och ansvar i mötet med EU/EES- medborgare i utsatta förhållanden, Ansvar för barn och unga, Socialstyrelsen (2020) s. 49

²⁸ Enheten för konsulära ärenden på UD, hemsida: [Kontakta UD i konsulära ärenden - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491096/1-10)

Om det av olika skäl inte är möjligt för barnet att återvända till hemlandet kan socialtjänstens arbete inriktas på att försöka motivera barnet till att ansöka om asyl. När Migrationsverket registrerat barnets ansökan anvisas barnet till en kommun som ansvarar för mottagandet på samma vis som för andra anvisade ensamkommande barn.

När barnet fyller 18 år gäller fortfarande kommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 1 § SoL. Den unge har rätt att ansöka om bistånd enligt SoL i vistelsekommunen och få sin sak prövad och avgjord genom ett formellt beslut. Om beslutet innebär avslag på en ansökan, helt eller delvis, finns också rätt att överklaga beslutet till förvaltningsdomstol.

- Handläggning och dokumentation - Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2023)
- Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare – EU/EES medborgares rätt till socialt bistånd, Möjligheter och ansvar i mötet med EU/EES- medborgare i utsatta förhållanden, Ansvar för barn och unga. Socialstyrelsen (2020)
- LVU - Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2023)

5 Statlig ersättning för mottagandet

Kommuner har rätt till statlig ersättning för vissa kostnader för mottagandet av ensamkommande barn och unga. Migrationsverket ansvarar för utbetalning av ersättningarna. En del ersättningar betalas ut utan ansökan och andra kräver att kommuner lämnar in en ansökan (återsöker) till Migrationsverket.

Det finns många former av ersättningar och nivån på dessa förändras relativt ofta. På Migrationsverkets hemsida finns tydlig information om ersättningarna och aktuella nivåer för dessa.²⁹ I detta kapitel redogörs för några av de ersättningar som är relevanta för socialtjänsten i arbetet med ensamkommande barn och unga.

5.1 Allmänt om ersättningsystemet

Systemet för statlig ersättning till kommuner för mottagande av ensamkommande barn och unga regleras i huvudsak i två förordningar; asylersättningsförordningen, som avser barn och unga som är asylsökande eller massflyktingar, och NyErsF, som avser barn och unga som har uppehållstillstånd. Vilken typ av ersättning kommunen har rätt till är följaktligen beroende av det enskilda barnets status i uppehållsprocessen.

Kommuner är skyldiga att lämna de uppgifter som krävs för att Migrationsverket ska kunna bedöma rätten till ersättning.

En kommun kan enligt 25 § asylersättningsförordningen respektive 42 § NyErsF samt 40 § FL, överklaga Migrationsverkets beslut om ersättning till allmän förvaltningsdomstol.

5.2 Exempel på ersättningar

5.2.1 Ersättning till ankomstkommunen

En kommun som är ankomstkommun för ett ensamkommande barn som är asylsökande eller massflykting har rätt till ett schablonbelopp per barn och dygn. Ersättningen betalas som längst ut fram till det datum som anges i anvisningsbeslutet.

---

²⁹ Migrationsverkets hemsida: www.migrationsverket.se under Andra aktörer, Kommuner, Statlig ersättning

5.2.2 Dygnsschablon

För ett ensamkommande barn som är asylsökande, massflykting eller som har uppehållstillstånd utgår ersättning till anvisningskommunen eller till den kommun som övertagit ansvaret i form av en dygnsschablon. Ersättningen betalas som längst ut fram till dagen innan barnet fyller 18 år. För ensamkommande barn som placeras tillsammans med anhöriga i Migrationsverkets anläggningsboende utgår ingen dygnsschablon till kommunen.

För ensamkommande unga personer över 18 år som är asylsökande eller massflyktingar utgår ingen dygnsschablon.

För en ensamkommande ung person över 18 år som har uppehållstillstånd och som är vårdas enligt SoL eller LVU utgår en dygnsschablon förutsatt att den unge under minst en månad i kvartalet har fått studiebidrag från CSN. Eftersom CSN lämnar studiebidrag som längst till och med det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år kan dygnsschablonen endast betalas ut för samma period. Migrationsverket får information om vilka unga som fått studiehjälp från CSN.

Om vården ska fortsätta efter att den unge blivit 18 år ska socialtjänsten i ansvarig kommun meddela Migrationsverket fortsatt ansvar för den unge. Vården ska påbörjas och vara pågående innan ungdomen fyllt 18 år, beslutet ska grunda sig på 2, 3 §§ LVU eller motsvarande vård enligt SoL.

Kommunens rätt till ersättning i form av dygnsschablon upphör:

- när barnet är placerat i familjehem och någon av eller båda familjehemsföräldrarna förordnas som särskilt förordnade vårdnadshavare för barnet (Ersättning kan sökas för faktiska kostnader för placering)
- när barnet eller den unge blir svensk medborgare
- då ensamkommande barn som är asylsökande eller massflyktingar blir 18 år
- om barnet eller den unges föräldrar kommer till Sverige
- när den unges rätt till studiehjälp från CSN upphör (efter första kalenderåret då barnet fyller 20 år eller av annat skäl).

5.2.3 För barn som är placerade i familjehem hos särskilt förordnad vårdnadshavare

Rätten till ersättning med schablon per dygn upphör om vården för barnet flyttas över till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som också är familjehem för barnet.

Stadsdelsnämnden kan då ansöka om skälig ersättning för kostnader som har ett direkt samband med barnets boende och omvårdnad

(arvode och omkostnad till familjehemmet). Ersättningen utgår till dess att barnet blivit myndigt.

5.2.4 Faktisk vårdkostnad

En kommun kan återsöka medel för faktisk vårdkostnad, som överstiger beloppet för dygnsschablonen för ensamkommande barn och unga som vårdas med stöd av LVU eller där vårdbehovet för barnet eller den unge är detsamma som avses i LVU men vården ges med stöd av SoL. Det gäller oavsett om barnet eller den unge är asylsökande, massflykting eller har uppehållstillstånd. För att ersättning ska beviljas gäller även att vården ska ha inletts innan barnet fyllde 18 år och att det inte varit ”glapp” i vårdkedjan efter att den unge fyllt 18 år eller blivit uppskriven i ålder till 18 år.

5.2.5 Kostnader för försörjningsstöd

Om en kommun inte har rätt till ersättning som beskrivs under rubrikerna 5.2.2, 5.2.3 eller 5.2.4 i dessa riktlinjer kan statlig ersättning lämnas för bistånd som utgör försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § som kommunen har lämnat till en person med uppehållstillstånd som har fyllt 18 men inte 21 år. Förutsättningar som ska vara uppfyllda för att ersättning ska utgå är att den unge har varit ensamkommande barn och inte har någon förälder som är folkbokförd i Sverige.

- Migrationsverkets hemsida: www.migrationsverket.se
- Migrationsverkets föreskrifter om statlig ersättning för asylsökande m.fl. (MIGRFS 2023:13). Migrationsverket (2023)
- Migrationsverkets föreskrifter om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. (MIGRFS 2023:14). Migrationsverket (2023)

6 Sekretess

Bestämmelser om socialtjänstsekretess finns i 26 kap. 1 § OSL. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. För att lämna information om en individ krävs att det finns en sekretessbrytande bestämmelse som kan tillämpas för situationen. Sekretessen kan också brytas om den enskilde lämnar samtycke till att uppgiften lämnas ut.

Ett exempel på en sekretessbrytande bestämmelse är 10 kap. 21 § OSL. Den ger socialtjänsten möjlighet att polisanmäla misstanke om brott som riktas mot barn när det är fråga om brott som avses i 3, 4 eller 6 kap. BrB (dvs. brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid eller sexualbrott) eller lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor.

Om exempelvis Migrationsverket under asylutredningen behöver uppgifter för att myndigheten ska kunna avgöra frågan om uppehållstillstånd eller verkställa beslut om avvisning, kan Migrationsverket, med stöd av 17 kap. 1 § UtIL begära uppgifter från socialnämnden om den unges personliga förhållanden. Vid dessa tillfällen gäller den sekretessbrytande bestämmelse som finns angiven i 10 kap. 28 § OSL och som anger att det är tillåtet att bryta sekretess om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

- Handläggning och dokumentation - Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen. (2023)
- Utredda barn och unga – Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen (2023)

7 Socialtjänsten i Stockholms stad – ensamkommande barn och unga

I detta kapitel beskrivs sådant som specifikt gäller socialtjänstens handläggning av ärenden avseende ensamkommande barn och unga i Stockholms stad. För korrekt handläggning och för att få en helhetsbild av det som beskrivs i detta kapitel krävs att läsaren har tagit del av och tillämpar det som angivits i tidigare kapitel i dessa riktlinjer.

7.1 Utsatthet och skydd

I avsnittet beskrivs några av de stödmaterial eller funktioner i Stockholms stad som är viktiga att känna till för socialtjänsten i arbetet med ensamkommande barn och unga.

Under 2018 tog länsstyrelsen Stockholm tillsammans med Stockholms stad, andra kommuner i länet, ideella organisationer, Migrationsverket och polismyndigheten fram en samverkansplan samt regionala rutiner för att stärka skyddet runt ensamkommande barn och unga. I samverkansplanen beskrivs olika yrkesverksammas ansvar för att förebygga att ensamkommande barn och unga ska avvika från boenden och därmed riskera att utsättas för brott samt vilka aktiviteter olika myndigheter ska vidta i samband med att ett barn avviker eller påträffas efter att ha varit avviken.

Samverkansplanen uppdaterades 2021.

I arbetet med ensamkommande barn och unga behöver socialtjänsten ha kunskap för att kunna identifiera barn och unga som är utsatta för människohandel samt för att kunna agera för att skydda barn som utsatts för människohandel. En handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution har tagits fram i staden. Handlingsplanen syftar bland annat till att öka kunskapen inom socialtjänsten kring att uppmärksamma tecken på att någon är utsatt för människohandel samt till att öka socialtjänstens förmåga att tillgodose den utsattes behov av skydd.

Vid misstanke om att ett barn eller en ung person är utsatt för människohandel kan socialtjänsten vända sig till den regionala koordinatören som kan ge stöd till socialtjänsten vid frågor rörande människohandel.

I Stockholm finns ett resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld, Origo. Origo vänder sig både till myndigheter som

behöver råd och stöd i arbetet med hedersutsatta personer samt till ungdomar som lever i en hederskontext.

I staden finns även rutiner beskrivna till stöd för socialtjänsten, i arbetet med att utreda och vidta åtgärder till skydd för barn som riskerar att föras utomlands för barn- och tvångsäktenskap eller könsstympning.

Samordnare vid Barnahus Stockholm kan konsulteras vid bedömningen om det är lämpligt att polisanmäla en misstanke om brott mot barn.

- Avsnitt 2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5 samt 2.6 i dessa riktlinjer.
- Ensamkommande barn och unga som försvinner – samverkansplan och rutiner för Stockholms län (2021).
- Nationellt metodstödsteamets (NMT) hemsida: [Regionkoordinatorer | Nationellt metodstödsteam \(nmtsverige.se\)](#)
- Origos hemsida: [Origo Stockholm - Origo](#)
- Handlingsplan för att motverka människohandel och prostitution. Socialförvaltningen, Stockholms stad (2021)
- Rutin om utreseförbud och tillfälligt utreseförbud mot barnäktenskap och könsstympning, Socialförvaltningen, Stockholms stad (2022)

7.2 Ansvarsfördelning

I riktlinjerna om stadsdelsnämndernas ärendeansvar regleras och beskrivs de principer som gäller fördelning av individärenden i Stockholms stad. Stadens ansvar enligt SoL i förhållande till andra kommuner framgår av 2 a kap. SoL.

- Riktlinjer om stadsdelsnämndernas ärendeansvar
- Avsnitt 4.1 och 4.1.1 i dessa riktlinjer

7.3 Placeringsformer

Det finns lagstadgade begränsningar vad gäller placering i en annan kommun av barn som är asylsökande eller massflyktingar. Läs mer om detta i avsnitt 4.1.2.

Om bedömningen är att HVB är den placeringsform som bäst kan tillgodose barnets behov av stöd och skydd ska stadens HVB vara förstahandsalternativ vid val av boende. För övriga placeringsformer ska socialtjänsten utgå från de verksamheter som är upphandlade i respektive kategori och som anges i aktuell vårdgivarkatalog.

Vad som ska ingå i utredning inför eventuellt beslut om en tillfällig placering i nätverket enligt 4 kap 1 § SoL får bedömas i varje enskilt fall. I en akut situation kan utredningen behöva begränsas till att omfatta samtal med barnet och den anhörige vuxne som barnet bor hos samt, när det är möjligt, samtal med barnets föräldrar. Om den vuxne anhörige som barnet bor hos har befunnit sig i Sverige sedan tidigare ska uppgifter inhämtas från polisens misstanke- och belastningsregister samt från socialtjänsten där den anhörige har sin vistelse eller är bosatt.

Många ensamkommande unga erbjuds boende genom Stiftelsen SHIS Bostäder. Boendeformer som tillhandahålls av SHIS och som kan vara aktuella för ensamkommande unga är avtalat boende och boende med stöd för ung vuxen. Boende med stöd för ung vuxen är en biståndsbedömd insats för unga vuxna mellan 18 och 30 år som på grund av psykisk eller fysisk ohälsa, eller andra skäl, är i behov av en bostad där stödinsatser erbjuds. Avtalat boende innebär ett stadigvarande boende under en begränsad tid för att hyresgästen ska komma vidare i sin boendekarriär och riktar sig till personer mellan 18-25 år som av sociala eller ekonomiska skäl är i behov av bostad. I avtalat boende ges bostadssocial service och placering förvaltning står för eventuellt kompletterande stöd.

- Avsnitt 4.1.2. och 4.2 i dessa riktlinjer
- Riktlinjer för handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen
- Riktlinjer för familjehemsvård för barn och unga
- [SHIS Bostäder - SHIS Bostäder](#)

7.4 God man och SFV

7.4.1 God man

När ett ensamkommande barn ska förordnas en god man är det socialtjänsten i den stadsdelsförvaltning som mottagit anvisningen av barnet som, så snart det är möjligt, ska anmäla behov av god man till överförmyndaren i den kommun där barnet är placerat. I Stockholms stad görs en anmälan om behov av god man för ett ensamkommande barn digitalt.

En sådan anmälan ska även göras när socialtjänsten i ansvarig stadsdelsförvaltning bedömer att ett ensamkommande barn som saknar tillstånd att vara i Sverige är i behov av en god man.

Överförmyndaren i Stockholm rekommenderar att en god man har regelbunden kontakt med barnet, med familjehemmet eller personalen på boendet där barnet är placerat, med socialsekreteraren, det offentliga biträdet och handläggaren på

Migrationsverket samt aktivt verkar för att dessa kontakter fungerar. Överförmyndaren beslutar om nivån på arvodet för gode män.

- Avsnitt 4.3.1 i dessa riktlinjer
- [God man, förvaltare och förmyndare - Stockholms stad](#)

7.4.2 Särskilt förordnad vårdnadshavare

Om en SFV ska förordnas för ett ensamkommande barn som har hemvist i Stockholms stad ska en utredning enligt 11 kap 1 § SoL om barnets behov av SFV inledas av socialtjänsten i anvisad stadsdelsförvaltning. Frågan om SFV ska utredas separat från utredningen avseende barnets behov av stöd och skydd. Om frågan om SFV avser ett ensamkommande barn som är kvotflykting ska utredning enligt 11 kap 1 § inledas skyndsamt i anslutning till att barnet anländer till Sverige.

Om barnet är placerat i annan kommun och inte är folkbokfört i staden ska ansvarig handläggare på socialtjänsten i anvisad stadsdelsförvaltning kontakta socialtjänsten i den kommunen där barnet är placerat för att meddela att ett ensamkommande barn i behov av en SFV är placerat i kommunen. Socialtjänsten i den stadsdelsnämnd som tilldelats anvisningen ska om kommunen där barnet är placerat begär det, bidra med underlag till utredningen gällande SFV.

Vid utredning avseende barnets behov av SFV:

- Informera barnet om vad det innebär att förordnas en SFV samt om hur utredningen går till.
- Beskriv barnets bakgrund samt nuvarande situation kortfattat under de olika behovsområdena enligt Barns behov i centrum (BBIC).³⁰
- Beskriv hur barnets behov av stöd och skydd ska tillgodoses på kort och på lång sikt.
- Inhämta och redogör för barnets uppfattning om personen som är tilltänt som SFV (vid inhämtande av barnets uppfattning ska barnet erbjudas enskilt samtal med handläggaren).

---

³⁰ Barns behov i centrum, BBIC, är framtaget av socialstyrelsen och beskriver ett arbetssätt för socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Det innehåller en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen. BBIC är anpassat efter socialtjänstens regelverk.

- Om barnet fyllt 15 år ska skriftligt samtycke gällande SFV från barnet inhämtas.
- Om det är möjligt, kontakta barnets föräldrar och inhämta deras synpunkter gällande barnets behov av en SFV.
- Beskriv vad föräldrarnas varaktiga hinder att utöva vårdnaden beror på och hur lång tid hindret förväntas bestå.
- Avseende den tilltänkta SFV: n ska personen som kan komma i fråga lämna sitt samtycke till att socialtjänsten får inhämta uppgifter om hen till utredningen.
- Inhämta skriftligt samtycke från tilltänkt SFV gällande uppdraget som SFV för det enskilda barnet.
- Beskriv den tilltänkta vårdnadshavarens livssituation, erfarenheter av barn och förutsättningar att utföra uppdraget.
- Inhämta referenser från personer i den tilltänkta vårdnadshavarens nätverk.
- Inhämta uppgifter från socialtjänstens register samt från polisens misstanke- och belastningsregister
- Utredningen avslutas med beslut om att föreslå stadsdelsnämnden att anmäla behov av SFV (6 kap 9 § FB) eller ansöka om överflyttning av vårdnaden om barnet/den unge till SFV (6 kap 8 a § FB) till tingsrätten.

Om grunden till att barnet är i behov av en SFV är att föräldrarna är varaktigt förhindrade att utöva vårdnaden (6 kap 8 a § FB) ska en stämningsansökan upprättas innan ärendet tas upp för beslut i stadsdelsnämnden. Juridiska avdelningen kan bistå med att upprätta stämningsansökan. Stämningsansökan inges till tingsrätten tillsammans med tjänsteutlåtande och följande bilagor:

- Socialtjänstens utredning med referenser och registerutdrag
- Personbevis för barnet
- Personbevis för den tilltänkte SFV
- Skriftligt åtagande från den tilltänkte SFV
- Eventuellt skriftligt samtycke från barnet till föreslagen SFV – barnet är inte part i ärendet och därför finns inget krav på samtycke, däremot ska utredningen redovisa för barnets inställning
- Protokollsutdrag med stadsdelsnämndens beslut

Om grunden till barnets behov av en SFV är att föräldrarna är döda (enligt 6 kap 9 § FB) behövs ingen stämningsansökan. I dessa fall räcker det med att stadsdelsnämnden beslutar om att hos tingsrätten anmäla behov av förordnande av SFV. Tjänsteutlåtandet och aktuella bilagor (samma som vid stämningsansökan) ska då inges till tingsrätten.

I samband med att stämmningsansökan eller anmälan om behov av en SFV lämnas, ska socialnämnden begära att domen ska gälla omedelbart utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft.

Tingsrätten skickar domen till aktuell stadsdelsförvaltning. Socialtjänsten ska skicka en kopia av domen till överförmyndarförvaltningen som då fattar beslut om att entlediga den gode mannen. Kopia på domen skickas även till SFV och till barnet.

Överförmyndarförvaltningen fattar beslut om arvode till SFV och administrerar utbetalning av arvoden till SFV för barn som är placerade i Stockholms stad. Det är inte reglerat på nationell nivå vem som ansvarar för att betala arvoden till en särskilt förordnade vårdnadshavare för barn som är placerade i annan kommun än den anvisade. Om barnet är placerat i familjehem hos SFV betalar socialtjänsten omkostnad och arvode till SFV.

- Avsnitt 4.3.2 i dessa riktlinjer
- Vårdnadsöverflyttning - utredning, rutiner och fortsatt stöd, Socialförvaltningen 2022

7.5 Förskola och skola

Varje stadsdelsförvaltning tar hand om placeringen av nyanlända barn i förskolor.

Ensamkommande barn som har rätt till skolgång eller som har skolplikt får sin skolplacering genom Stockholms stads utbildningsförvaltning.

God man eller SFV ska så snart som möjligt efter det att stadsdelsförvaltningen tagit emot ett ensamkommande barn kontakta utbildningsförvaltningen och boka tid för ett samtal. I samtalet deltar barnet och god man eller SFV. Vid besöket går man igenom barnets skolbakgrund. Barnet får också träffa en skolsköterska som gör en hälsoundersökning samt en vaccinationsplan. Sedan erbjuds barnet plats på grundskola eller på gymnasiets språkintrödnings, beroende på barnets ålder. Om god man eller SFV saknas är det socialtjänsten som kontaktar utbildningsförvaltningen för inskrivning av barnet i skolan.

I Stockholm stad gäller att strukturerna som beskrivs i SAMS³¹ och i SiSam³² ska följas när ett barn placeras eller omplaceras och placeringen innebär att barnet behöver byta skola.

---

³¹ Nationellt framtagna modell för samverkan socialtjänst skola- obruten skolgång för placerade barn och unga samt

Kommunala aktivitetsansvaret (KAA) omfattar ungdomar under 20 år som har fullgjort sin skolplikt eller som har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt. Den som är under 20 år, folkbokförd i Stockholms stad och inte är inskriven i eller som hoppat av gymnasiet omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret (KAA). KAA är organiserat under arbetsmarknadsförvaltningen (AMF) och erbjuder målgruppen stöd att hitta meningsfull sysselsättning samt erbjuder insatser som syftar till att barnet eller den unge ska återuppta studier eller få ett arbete.

- Avsnitt 4.5 och 4.5.1 i dessa riktlinjer
- Information om SAMS på Stockholms stad intranät: [SAMS-stödet för placerade barn och ungas skolgång \(stockholm.se\)](https://www.stockholm.se/sams)
- Information om plats på förskola och skola för nyanlända barn: [Plats i förskola och skola för nyanlända - Stockholms stad \(socialtstod.stockholm\)](https://www.stockholm.se/plats-i-for-skola-och-skola-for-nyanlandna)
- AMF:s hemsida: [Arbetsmarknadsförvaltningen - Stockholms stad \(start.stockholm\)](https://www.start.stockholm.se)

7.6 Hälso-sjuk- och tandvård

I samband med placering ska socialtjänsten säkerställa att barnet eller den unge genomgår hälsoundersökning. Storsthlm och region Stockholm tog under 2021 fram en överenskommelse mellan kommunerna i länet och region Stockholm gällande barn och unga som placeras utanför det egna hemmet. Syftet med överenskommelsen är att säkra placerade barns tillgång till hälso-, sjuk- och tandvård. Till överenskommelsen finns ett rutindokument som beskriver hur samverkan ska gå till i praktiken.

Begäran om hälsoundersökning ska ställas till följande instanser i regionen:

- För barn 0 till 17 år ställs begäran till närmaste barn- och ungdomsmedicinsk mottagning (BUMM) (se kontaktuppgifter på 1177.se)
- För unga 18 till 20 år ställs begäran till utsedd vårdcentral (framgår i rutindokumentet vilka vårdcentraler som är utsedda).
- För barn och unga 0–20 år, oral hälsa ställs begäran till en barntandläkare som är specialist inom barn- och ungdomstandvård vid en av folktandvårdens

---

³² Nationellt framtagen modell samverkan för obruten skolgång - SiS ungdomshem socialtjänsten och skola

specialistmottagningar (se kontaktuppgifter till vårdgivare på vardgivarguiden.se).

- Avsnitt 3.2 och 4.6 i dessa riktlinjer
- Samverkan kring hälso-, sjuk-, och tandvård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län och Region Stockholm, Region Stockholm och Storsthlm [Placerade barn & unga | Storsthlm](#)
- Samverkansrutiner gällande hälso-, sjuk- och tandvård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, Region Stockholm och Storsthlm [Placerade barn & unga | Storsthlm](#)

7.7 Förbereda ensamkommande barn och unga inför ett självständigt liv

Det är viktigt att socialtjänsten och barnet eller den unge gör en gemensam planering för hur vården ska anpassas för att den unge successivt ska kunna ta ett ökat självständigt ansvar för sin vardag. Till stöd i arbetet med att kartlägga barnets behov av stöd inför flytt till självständigt boende ska socialtjänsten använda de enkäter som finns inom ramen för BBIC, som kallas för På väg. När det är möjligt bör arbetet kring kartläggningen påbörjas senast när barnet är 17 år. Om ansvarig handläggare tillsammans med barnet eller den unge identifierar områden som hen behöver träna på, ska genomförandeplanen kompletteras med uppgifter om hur stödet ska ges. Under den fortsatta placeringstiden ska socialtjänsten följa upp hur barnet eller den unge tillgodogjort sig färdigheter inför flytt till självständigt boende.

- Avsnitt 4.4 och 4.8.5 i dessa riktlinjer

7.8 Övergripande om statlig ersättning till Stockholms stad

Beviljade medel fördelas i Stockholms stad enligt stadsledningskontorets (SLK:s) anvisningar för hantering av statsbidrag till flyktingmottagande.³³

I Stockholms stad är det AMF som granskar och sammanställer ansökningar om statlig ersättning. AMF registrerar även anvisade ensamkommande barn samt gör ändringar i Migrationsverkets e-

³³ Anvisningar för hantering av statsbidrag för flyktingmottagande, Dnr KS 2019/21 Stadsledningskontoret, avdelningen för kvalitet och stadsutveckling, 2019-06-24

tjänst. Uppgifterna i e-tjänsten ligger till grund för ersättning som utbetalas som schablon.

Vid följande situationer behöver ansvarig förvaltning lämna information till AMF:s statsbidragsgrupp för att rätt statlig ersättning ska utgå:

- När socialjouren eller stadsdelsförvaltning tagit emot och ansvarat för ett barn under ankomstfasen
- När socialtjänsten i stadsdelsförvaltningen fördelas en anvisning avseende ett ensamkommande barn
- När ansvar för anvisat barn har flyttats över till en annan stadsdelsförvaltning
- När ansvaret för ett anvisat ensamkommande barn har flyttats över till en annan kommun enligt socialtjänstlagen
- När ansvaret för anvisat ensamkommande barn har avslutats, exempelvis på grund av försvinnande utresa eller återförening med föräldrar
- När barnet med uppehållstillstånd har fått en särskild förordnad vårdnadshavare där hen tidigare varit familjehemsplacerad eller flyttat till denne
- När barnet med uppehållstillstånd först efter ankomst till kommunen har visat sig vara ett ensamkommande barn
- När socialtjänstens ansvar för ett anvisat ensamkommande barn ska fortsätta efter att barnet har fyllt 18 år eller blivit uppskriven i ålder till 18 år

7.8.1 Rutin för att anmäla fortsatt ansvar när ett ensamkommande barn bli 18 år

Anmälan om fortsatt ansvar när ett ensamkommande barn blir 18 år sker i Stockholms stad enligt följande rutin:

- Om den unge blivit uppskriven i ålder behöver socialtjänsten ta initiativ till att meddela fortsatt ansvar till AMF. För barn som fyller 18 år, och redan är aktuella i Migrationsverkets e-tjänst, skickar AMF en påminnelse till stadsdelsförvaltningarna när det är dags att anmäla fortsatt ansvar efter 18-årsdagen.
- Fortsatt ansvar ska anmälas till AMF:s statsbidragsgrupps funktionsbrevlåda om den unge är fortsatt placerad enligt LVU eller SoL efter 18-årsdagen.
- Om ärendet avseende det ensamkommande barnet avslutas hos socialtjänsten och den unge aktualiseras på enheten som handlägger ekonomiskt bistånd ska detta meddelas AMF.
- Stadsdelsförvaltningen ska så snart som möjligt efter 18-årsdagen anmäla fortsatt ansvar till statsbidragsgruppens funktionsbrevlåda. Se datum AMF uppger i sitt frågemejl.

- Vid anmälan ska placeringsbeslut som visar att vården fortsätter efter 18-årsdagen bifogas.
- Märk meddelandet till AMF med ”Fortsatt vård 18 år”.
- Beviljas försörjningsstöd efter 18-årsdagen måste stadsdelsförvaltningen se till att den unge är folkbokförd i Stockholm för att få dygnsschablonen som annars betalas ut till folkbokföringskommunen

- Avsnitt 5, 5.1, 5.2, 5.2.1, 5.2.2, 5.2.3, 5.2.4 och 5.2.5 i dessa riktlinjer
- AMF:s samarbetsyta:
<https://samarbete.stockholm.se/sites/Statsbidrag/SitePages/Startsida.aspx>
- E-post till AMF:s funktionsbrevlåda:
statsbidrag.flykting.amf@stockholm.se

8 Handläggningsprocessen i Stockholms stad

Reglerna för förhandsbedömning och utredning av barn och unga är samma för ensamkommande barn och unga som för andra barn.

I Stockholms stad ska handläggning av ärenden som rör barn ske utifrån BBIC med tillhörande formulär och stöddokument.

Stadsdelsnämnderna beslutar själva om sin egen delegationsordning och nivåerna för hur rätten att fatta beslut är delegerade kan variera. Det är därför nödvändigt att noggrant kontrollera i den egna stadsdelsförvaltningens delegationsordning vem som har rätt att fatta vilka beslut.

Nedan beskrivs de steg i handläggningsprocessen som rör ensamkommande barn och unga. Beskrivningen är en del av den information som behövs som stöd för handläggningen men anpassningar behöver ske utifrån det enskilda barnets eller den unges situation och för att få hela bilden av hur handläggningen bör gå till behöver läsaren ta del av övrig information i riktlinjerna inklusive det material som hänvisas till.

För respektive steg lämnas hänvisningar till tidigare avsnitt i riktlinjerna där mer information som rör det aktuella steget finns. I kolumnen övrigt ges information som är avsedd att förenkla eller förklara.

Handläggningsprocessen beskrivs i tre avsnitt:

- Vid ankomst – beskrivning av handläggningsprocessen innan barn som är asylsökande eller massflyktingar anvisas.
- Vid anvisning - beskrivning av handläggningsprocessen när socialtjänsten mottagit en anvisning avseende ett ensamkommande barn.
- När barnet saknar tillstånd att vara i Sverige – beskrivning av handläggningsprocessen när den avser ett ensamkommande barn som är papperslöst eller EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt eller uppehållstillstånd.

För samtliga steg i handläggningsprocessen gäller att:

- Barnets bästa ska vara avgörande vid beslut eller andra insatser som rör vården.
- Barn har rätt till information och delaktighet
- Barn har rätt att framföra sina åsikter och socialtjänsten ska ta hänsyn till dem utifrån barnets ålder och mognad.

8.1 Vid ankomst

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
Kontrollera ärendeansvarig stadsdelsförvaltning eller kommun.	4.1 4.1.1 7.2.1	
Fyll i dokumentet för förhandsbedömning. Se till att beslut fattas om att inleda utredning avseende barnets behov av stöd och skydd.	4.1.1	Då ensamkommande barn saknar fullständigt personnummer behöver personnummer konstrueras genom stadens sociala system.
<p>Gör en omedelbar skyddsbedömning.</p> <p>Träffa barnet. samt informera barnet om socialtjänstens roll samt om var barnet kan vända sig vid behov av stöd, skydd eller information. Om barnet redan bor tillsammans med anhörig ska socialtjänsten utan dröjsmål träffa barnet och den anhörige och göra en första skyddsbedömning. Det är viktigt att barnet ges möjlighet att komma till tals enskilt.</p> <p>Dokumentera vilken bedömning som har gjorts av behov av omedelbart skydd, vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för bedömning, när bedömningen har gjorts och namn och befattning eller titel på den som har gjort bedömningen.</p>	2 2.1 2.2 2.3 2.4 4.1.1 4.2 7.1 7.3	

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
<p>Se till att beslut fattas om insats i form av boende samt eventuellt övriga insatser för att säkerställa att barnets behov av skydd och stöd tillgodoses. Dokumentera beslut i beslutsmall, beskriv grunderna för beslutet i journal samt i beslutsmall.</p> <p>Sammanfatta den information som framkommit kring barnets situation och behov i beslutsunderlaget.</p>	<p>2.5 4.1.1 4.2 7.3</p>	
<p>Om barnet ej ansökt om uppehållstillstånd hos Migrationsverket: Kontakta Migrationsverkets ansökningsenhet och informera om mottagande av ankomstbarn som avser att ansöka om asyl eller tillfälligt uppehållstillstånd enligt massflyktingdirektivet.</p>	<p>3.1 5 7.7</p>	<p>Migrationsverket bokar tid för när barnet kan besöka dem och registrera sin ansökan.</p> <p>Kontaktuppgifter samt telefontider till ansökningsenheter finns på Migrationsverkets hemsida</p>
<p>Om möjligt utifrån ankomstperiodens längd: följ upp insats.</p>	<p>2 2.1 2.2 2.3 2.4 2.5 4.1.1 7.1</p>	
<p>När barnet anvisats: Se till att beslut fattas om att avsluta utredningen.</p>	<p>4.1.1</p>	<p>Även om stadsdelsförvaltningen tilldelas anvisning ska utredningen avslutas och en ny utredning inledas. Den nya utredningen ska ta ställning till barnets långsiktiga behov av stöd och skydd.</p>
<p>Återsök statlig ersättning för de dygn ankomstperioden varat, genom AMF:s stadsbidragsgrupps funktionsbrevlåda.</p>	<p>5.2.1 7.7</p>	

8.2 Vid anvisning

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
<p>När beslut om anvisning inkommer:</p> <p>Avsätt tid för samtal och administration som behöver ske i anslutning till att anvisningen träder i kraft.</p> <p>Om barnet inte redan är placerat i staden, ordna så det finns plats på boende. Utgå från tillgänglig information om barnet.</p> <p>Ordna vid behov så att barnet möts på stationen eller flygplatsen. Ibland kan personal från boendet möta barnet.</p> <p>Dagen då anvisning träder i kraft: fyll i dokumentet för förhandsbedömning.</p> <p>Se till att beslut fattas om att inleda utredning.</p>	<p>3.1.1 4.1.2 4.1.3 4.2 7.2.2 7.3</p>	<p>En anvisning från Migrationsverket om ansvarig kommun gällande ett ensamkommande barn kategoriseras som ”information på annat sätt”.</p> <p>Då ensamkommande barn saknar fullständigt personnummer behöver personnummer konstrueras i stadens sociala system.</p>
<p>Gör en omedelbar skyddsbedömning.</p> <p>Träffa barnet samt informera barnet om socialtjänstens roll samt om var barnet kan vända sig vid behov av stöd, skydd eller information.</p> <p>Om barnet redan bor tillsammans med anhörig ska socialtjänsten utan dröjsmål träffa barnet och den anhörige och göra en första skyddsbedömning. Det är viktigt att barnet ges möjlighet att komma till tals enskilt.</p> <p>Dokumentera vilken bedömning som har gjorts av behov av omedelbart skydd, vilka faktiska</p>	<p>2 2.1 2.2 2.3 2.4 4.1.2 4.1.3 4.2 7.1 7.2.2 7.3</p>	<p>Om barnet bor hos vuxen anhörig kan det vara en fördel att familjehemssekreterare deltar i mötet med barnet och den anhörige redan vid skyddsbedömningen. På så vis kan en gemensam bedömning påbörjas kring barnets boende på lång sikt.</p>

Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ensamkommande barn och unga
56 (62)

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
<p>forts. omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för bedömning, när bedömningen har gjorts och namn och befattning eller titel på den som har gjort bedömningen.</p>		
<p>Se till att beslut fattas om insats i form av boende samt eventuellt övriga insatser för att säkerställa att barnets behov av skydd och stöd tillgodoses. Dokumentera beslut i beslutsmall, beskriv grunderna för beslutet i journal samt i beslutsmall.</p>	<p>2.5 4.1.2 4.1.3 4.2 7.3</p>	
<p>När barnet är asylsökande eller massflykting- anmäl behovet av god man till överförmyndarförvaltningen. När barnet är kvotflykting-inled en utredning avseende barnets behov av SFV. Om barnet är placerat i annan kommun kontakta socialtjänsten i den andra kommunen och meddela behov av SFV.</p>	<p>4.3 4.3.1 4.3.2 7.4.1 7.4.2</p>	<p>Utredning kring frågan om SFV görs separat från utredningen som inletts gällande barnets behov av skydd och stöd</p>
<p>Underrätta regionen om att ett barn ska erbjudas en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds.</p>	<p>3.2 4.6 7.6</p>	<p>Inhämta samtycke gällande hälso- och tandundersökning från barn över 15 år samt från god man eller SFV om sådan tillsatts.</p>
<p>Se till att barnet anmäls till förskola eller skola.</p>	<p>4.5 7.5</p>	
<p>Meddela AMF:s stadsbidragsgrupps funktionsbrevlåda om anvisat barn.</p>	<p>5 5.1 5.2.2</p>	

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
Utred barnets behov av skydd och stöd.	4.1.2 4.1.3 4.2	<p>När det är möjligt ska socialtjänsten ta kontakt med barnets föräldrar.</p> <p>Om barnet har hunnit få beslut gällande uppehållstillstånd från Migrationsverket under utredningstiden kan uppgifter finnas som är viktiga för socialtjänsten att känna till. God man och barnet har alltid fått ett skriftligt beslutsunderlag som socialtjänsten kan be att få ta del av.</p> <p>Om barnet bor med en anhörig vuxen kan det vara en fördel att familjehemssekreteraren och handläggaren som utreder barnets behov av skydd och stöd arbetar parallellt under utredningstiden.</p>
Se till att beslut fattas om att avsluta utredning samt fatta beslut om insats i form av boende och eventuellt övriga insatser för att säkerställa att barnets behov av skydd och stöd tillgodoses.	4.1.2 4.1.3 4.2 7.3	
<p>Upprätta vårdplan samt om öppenvårdsinsats beviljats även en uppdragsbeskrivning.</p> <p>Se till att en genomförandeplan upprättas.</p>	4.1.2 4.1.3	<p>Vårdplanen ska revideras senast när barnet har varit placerat i två år. Därefter ska vårdplanen revideras vid behov.</p> <p>Genomförandeplanen ska hållas aktuell och revideras vid förändrade behov.</p> <p>Förändringar i vård- och genomförandeplan ska ske i samråd med barnet och god man eller SFV.</p>

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
<p>Följ upp vården. När barnet är placerat ska vården övervägas eller omprövas minst var sjätte månad fram tills att barnet fyller 18 år. Vård enligt 3 § LVU ska omprövas var sjätte månad även efter det att den unge fyllt 18 år.</p>	<p>4.1.2 4.1.3</p>	
<p>Om barnet får/ har uppehållstillstånd (ej massflyktingar då de omfattas av LMA)</p> <p>Beslut om insatser ska omregistreras i stadens sociala system så att det framgår att insatsen avser ett ensamkommande barn med uppehållstillstånd.</p> <p>Barnet ska folkbokföras.</p> <p>Barnet kan skaffa id-kort.</p> <p>Rätten till bistånd enligt LMA upphör.</p> <p>Barnet har rätt till svenskt studiestöd från CSN, om barnet går på gymnasiet.</p> <p>Barn som är yngre än 16 år och inte går på gymnasiet har rätt till barnbidrag.</p> <p>Socialtjänsten övertar ansvaret från Migrationsverket kring efterforskning av barnets familjemedlemmar.</p> <p>När barnet fått uppehållstillstånd ska en SFV förordnas om inte särskilda skäl talar emot det.</p>	<p>4.8.5 4.3.2 4.4 5.1 5.2.2 5.2.3 7.4.2 7.8</p>	

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
<p>Ta ställning vilket stöd barnet är i behov av inför att ansvaret för mottagandet ska övergå till Migrationsverket.</p> <p>Alternativt:</p> <p>Ta ställning till vilket stöd barnet är i behov av inför flytt till självständigt boende.</p>	<p>2.2 3.1 4.2 4.3.1 4.3.2 4.4 4.8.2 4.8.3 4.8.4 4.8.5 7.3 7.7</p>	
<p>Om den unge önskar fortsatt stöd från socialtjänsten då hen blivit 18 år behöver hen göra en ansökan om stöd.</p> <p>Om det är socialtjänstens bedömning att ansvaret kan övergå till Migrationsverket fattas beslut om att avslå den unges ansökan samt ge information om hur beslutet kan överklagas.</p> <p>Om socialtjänsten ska ha fortsatt ansvar för den unge ska barnets ärende i stadens sociala system avslutas. Den unges ansökan registreras som ett nytt ärende eftersom samhörigheten förändras utifrån att den unge är myndig.</p> <p>Om den unge ska fortsatta vara placerad efter att hen blivit 18 år ska socialtjänsten anmäla fortsatt ansvar för den unge, via AMF, till Migrationsverkets e-tjänst.</p>	<p>3.1 4.8.5 7.3 7.7 5.2.2 5.2.5 7.8.1</p>	

8.3 När barnet saknar tillstånd att vara i Sverige

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
Kontrollera ärendeansvarig stadsdelsförvaltning/ förvaltning eller kommun.	4 4.1 7.2.3 7.2.4	
Fyll i dokumentet för förhandsbedömning och se till att beslut fattas om att inleda utredning.	4.8.7	
Gör en omedelbar skyddsbedömning. Träffa barnet samt informera barnet om socialtjänstens roll samt om var barnet kan vända sig vid behov av stöd eller information. Om barnet redan bor tillsammans med anhörig ska socialtjänsten utan dröjsmål träffa barnet och den anhörige och göra en första skyddsbedömning. Det är viktigt att barnet ges möjlighet att komma till tals enskilt. Dokumentera vilken bedömning som har gjorts av behov av omedelbart skydd, vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för bedömning, när bedömningen har gjorts och namn och befattning eller titel på den som har gjort bedömningen.	2 2.1 2.2 2.3 2.4 4.2 4.8.7 7.1 7.3	
Se till att beslut fattas om insats i form av boende samt eventuellt övriga insatser för att säkerställa att barnets behov av skydd och stöd tillgodoses.	2.5 2.6 4.8.7 7.3	Vid osäker på vilket lands domstolar och myndigheter som är behöriga att fatta LVU beslut avseende barnet – kontakta juridiska avdelningen för stöd.

Aktivitet	Avsnitt i riktlinjerna	Övrigt
Upprätta vårdplan samt om öppenvårdsinsats beviljats även en uppdragsbeskrivning.		
Om bedömningen är att barnet är i behov av en god man ska detta anmälas till överförmyndaren.	4.8.7 4.3.1 7.4.1	
Underrätta regionen om att ett barn ska erbjudas en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds	3.2 4.6 7.6	
När det är möjligt, ordna med skolgång för barnet.	4.5 7.5	
Gör en bedömning av om barnets behov av stöd och skydd kan tillgodoses av familjemedlemmar eller sociala myndigheter i hemlandet samt om det i så fall är till barnets bästa.	4.8.7	
Ibland ordnar ambassaden med hemresa. Annars behöver stadsdelsförvaltningen stå för kostnaderna avseende hemresan.	4.8.7	Kontrollera om stadsdelsförvaltningen har avtal med reseleverantör. Unga över 18 år kan själva ansöka om pass. När det gäller minderåriga behöver hemlandets ambassad bistå med de handlingar som krävs för att barnet ska kunna resa.
Om barnet inte ska återvända har socialtjänsten ett fortsatt ansvar för att säkerställa att barnets behov av stöd och skydd tillgodoses. När barnet är placerat enligt 4 kap 1 § SoL ska vården övervägas minst var sjätte månad fram tills att barnet fyller 18 år. För information om omedelbart omhändertagande enligt 6a LVU	4.8.7 2.5	

Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ensamkommande barn och unga
62 (62)

och ansökan om fortsatt omhändertagande enligt 9 a LVU, kontakta juridiska avdelningen för stöd.		
Ta ställning till barnets behov av stöd inför att socialtjänstens insatser avslutas.	4.8.7	
Om den unge önskar fortsatt stöd från socialtjänsten då hen blivit 18 år behöver hen göra en ansökan om stöd.	4.8.7	.